

Spelling in de lift

handleiding

niveau

① 2 3 4 5 6 7 8

mkm-woorden:
medeklinkers
korte en lange klanken
tweetekensklanken

Rekavict
+

Spelling in de lift^{plus}

handleiding

mkm-woorden:

medeklinkers

korte en lange klanken

tweetekenklanken

Centrum Educatieve Dienstverlening/

Pedologisch Instituut Rotterdam

Marijke Crezee

Marijke Erades

Mary Gerritse

Maartje Greevenbosch

Betty Jansen

Carolien Pol

Janine Terwindt

Bekadidact
.....

Inhoud

1	Doelstellingen	5
1.1	Algemene doelstellingen	5
1.2	Doelstellingen van niveau 1	5
2	Analyse van de beginsituatie	6
2.1	Analyse van de beginsituatie (algemeen)	6
2.2	Analyse van de beginsituatie op niveau 1	8
2.2.1	Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie	8
2.2.2	Instap voor kinderen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad	8
3	Onderwijsleersituatie	10
3.1	Inleiding	10
3.2	Leerinhouden en leerprincipes	10
3.2.1	Leerinhouden	10
3.2.2	Leerprincipes	13
3.3	Didactische werkvormen	18
3.3.1	De handleiding	18
3.3.2	De werkboeken	18
3.3.3	Het kopieerblok	19
3.4	'Spelling in de lift PLUS' als hoofdmethode	20
3.5	'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode	20
3.6	Aanwijzingen per bladzijde	21
3.6.1	Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)	21
3.6.2	Aanwijzingen per bladzijde voor de werkboeken	22
	Basisstof	
	I medeklinkers	22
	II korte en lange klanken	39
	III tweetekensklanken	50
3.6.3	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	64
	Extra stof	
	'☒ Nog een keer'	64
	blz. 1. ☒ .2 t/m 1. ☒ .20	
	I medeklinkers	65
	II korte en lange klanken	67
	III tweetekensklanken	69
3.6.4	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	72
	Extra stof	
	'☐ Net iets meer'	72
	blz. 1. ☐ .2 t/m 1. ☐ .20	
	I medeklinkers	72
	II korte en lange klanken	73
	III tweetekensklanken	74

3.6.5	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	75
	Keuzestof	
	' ☐ Meer en weer'	75
	blz.1. ☐ .2 t/m 1. ☐ .15	
4	Evaluatie	81
4.1	Evaluatie (algemeen)	81
4.2	Evaluatie op niveau 1	81
4.2.1	Overzicht van de registratieformulieren	82
5	Toets en dictees	83
5.1	Instaptoets niveau 1	83
5.1.1	Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 1	84
5.1.2	Registratieformulieren instaptoets niveau 1	85
5.2	Controledictees	87
5.3	Einddictees en totaaldictee	94
5.3.1	Scoring, registratie, interpretatie controle-, eind- en totaal dictees niveau 1	96
5.3.2	Registratieformulieren controle-, eind- en totaal dictees niveau 1	97
6	Woordenlijsten	99
	Bijlagen	104
1	Kenmerken van letters en klanken	104
2	Lijst met ezelsbruggetjes	106
3	Interferentiefouten van anderstalige kinderen	111

1 Doelstellingen

1.1 Algemene doelstellingen

De twee werkboeken van niveau 1 behoren tot de methode 'Spelling in de lift PLUS'. Aan de hand van deze methode willen wij kinderen met spellingproblemen de schrijfwijze van veelvoorkomende Nederlandse woorden aanleren. Voor een nadere toelichting op deze doelstelling verwijzen wij u naar de Algemene Inleiding.

1.2 Doelstellingen van niveau 1

Op niveau 1 wordt de schrijfwijze aangeleerd van veelvoorkomende woorden die bestaan uit één klankgroep van het type:

- medeklinker - klinker (mk, bijvoorbeeld: mee)
- klinker - medeklinker (km, bijvoorbeeld: oom)
- medeklinker - klinker - medeklinker (mkm, bijvoorbeeld: met).

Het gaat dus om woorden van maximaal *drie* klanken.

Daarna wordt deze kennis in '☒ Meer en weer' (kopieerblok) toegepast op veelvoorkomende samengestelde woorden die bestaan uit twee (m)k(m)-woorden (bijvoorbeeld: roomijs, aantal, dakgoot).

2 Analyse van de beginsituatie

2.1 Analyse van de beginsituatie (algemeen)

Voordat men met niveau 1 van de methode 'Spelling in de lift PLUS' gaat werken, moet de beginsituatie van de kinderen bepaald worden. Een onderscheid moet daarbij gemaakt worden tussen:

- a kinderen die enige maanden aanvankelijk leesonderwijs gevolgd hebben, maar nog geen spellingonderwijs;
- b kinderen die al spellingonderwijs genoten hebben.

ad a kinderen die enige maanden aanvankelijk leesonderwijs gevolgd hebben, maar nog geen spellingonderwijs

Bij deze kinderen moet nagegaan worden of het *technisch leesniveau* voldoende is om de oefeningen uit de werkboeken van niveau 1 te kunnen volgen. Deze werkboeken bevatten overwegend leesstof met mkm-woorden, maar er komen ook woorden met meer medeklinkers achter elkaar en eenvoudige woorden van twee klankgroepen in voor.

Het leesniveau zou bijvoorbeeld bepaald kunnen worden met een van de volgende toetsen:

- de Drie-minuten-Toets van het CITO
Dit is een methode-onafhankelijke toets voor de technische leesvaardigheid. Op leeskaart 1, waarop uitsluitend woorden voorkomen van de types km, mk en mkm, is de minimumscore: 11 goed gelezen woorden. Dit is de norm rond kerst groep 3.
- de AVI-toetsen
AVI 1A moet voldoende zijn op instructieniveau; dat wil zeggen dat het kind in de tekst niet meer dan 15 fouten mag lezen. Het tempo mag wel wat trager zijn dan de norm van 3'15".
De kinderen hoeven voor spelling dus nog niet geautomatiseerd te kunnen lezen. Immers, dit blok biedt ook leerstof waarmee indirect het lezen geoefend wordt.
- de Een-Minuut-test van Caesar
Deze test is slechts bruikbaar als de methode 'Veilig Leren Lezen' wordt gebruikt. De minimumscore moet dan zijn: 19 goed gelezen woorden. Dit is de norm rond kerst in groep 3.

Als het technisch leesniveau nog onvoldoende is, moet bij de kinderen van groep a beslist worden of het desondanks zinvol is om met 'Spelling in de lift PLUS' te beginnen. Het is dan van belang om te weten hoe een kind auditief kan analyseren en hoe groot zijn actieve letterkennis is.

Auditieve analyse: de kinderen moeten voldoende woorden van het type km, mk

en mkm kunnen analyseren. Dit hoeft echter nog niet vlot geautomatiseerd te gaan.

Letterkennis: we beperken ons tot de 29 letters die op niveau 1 van 'Spelling in de lift PLUS' aangeboden worden. De kinderen moeten daarvan 80%, dat is 23 letters, goed kunnen benoemen. Het kunnen schrijven van al deze letters stellen wij niet als voorwaarde; dit wordt immers op niveau 1 geoefend.

De letterkennis kan getoetst worden door op een bestaande lettertoetskaart die letters weg te lakken, die niet binnen niveau 1 van 'Spelling in de lift PLUS' aan de orde komen.

De resterende letters zijn dan:

a - e - i - o - u

aa - ee - oo - uu

ie - oe - eu - ui - ij

b - d - f - g - h - j - k - l

m - n - p

r - s - t - w

Een verder onderzoek van de *spellingvoorwaarden* is noodzakelijk indien de vorderingen van een kind op niveau 1 beneden verwachting blijven. In de Algemene Inleiding zijn de spellingvoorwaarden uitgebreid beschreven (paragraaf 2.2.1).

N.B. Behalve de beheersing van deze - meer technische - vaardigheden moet de leerkracht er ook op letten of de kinderen de *betekenis* van de woorden op dit leesniveau begrijpen. Met name geldt dit voor anderstalige kinderen. Voor een aantal van hen, maar ook voor Nederlandse kinderen met een taalachterstand, zal het nodig zijn om eerst beter mondeling Nederlands te leren. Overigens wordt in 'Spelling in de lift PLUS' steeds aandacht besteed aan de betekenis van woorden, waardoor wellicht als neveneffect een uitbreiding van de woordenschat tot stand komt.

ad b kinderen die al spellingonderwijs genoten hebben

Bij deze groep kinderen kan de instaptoets bij de methode 'Spelling in de lift PLUS' afgenomen worden. De complete instaptoets is opgenomen in de Algemene Inleiding.

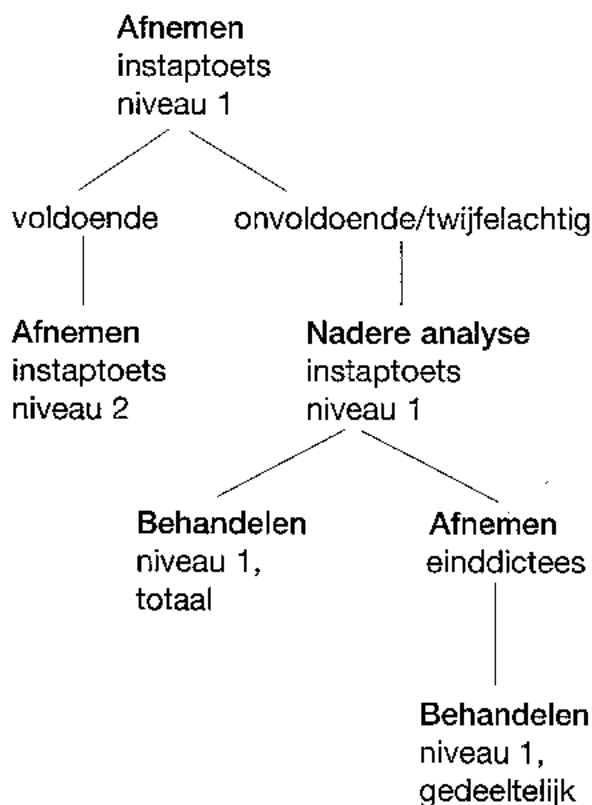
Wanneer een kind 80% van de opgaven, dus 16 van de 20 woorden goed maakt, mag men ervan uitgaan dat het niveau beheerst wordt en kan men de instaptoets van niveau 2 afnemen.

Maakt het kind meer dan 4 fouten bij de instaptoets van niveau 1, dan moet de beginsituatie op niveau 1 nader geanalyseerd worden.

2.2 Analyse van de beginsituatie op niveau 1

In 2.2.1 wordt de te volgen werkwijze schematisch weergegeven, waarna in 2.2.2 het model (beslisboom) nader wordt toegelicht.

2.2.1 Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie

2.2.2 Instap voor kinderen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad

Allereerst moet de instaptoets van niveau 1 afgenomen worden. De A-versie en de B-versie van de instaptoets van niveau 1 zijn te vinden in paragraaf 5.1 van deze handleiding. Foutenregistratieformulieren zijn opgenomen in het kopieerblok. Maakt een kind de toets voldoende, dus minstens 80% van de opgaven goed, dan zou niveau 2 van de instaptoets afgenomen kunnen worden. Wel is het verstandig om eerst na te gaan, met behulp van een registratieformulier, of ook alle op niveau 1 behandelde spellingcategorieën voldoende beheerst worden. Twijfelt de leerkracht na de analyse van de resultaten van de instaptoets toch nog of bepaalde leerstofonderdelen aangeboden moeten worden, dan kan hij ook de einddictees van de desbetreffende leerstofonderdelen afnemen. In paragraaf 5.3 zijn deze dictees van de drie onderdelen van niveau 1 te vinden.

Bij kinderen met specifieke spellingproblemen kan de leerkracht eventueel een leerinhoud van niveau 1 apart aanbieden. Deze situatie zal zich nogal eens in het basisonderwijs voordoen, bijvoorbeeld bij remedial teaching. We denken hier bijvoorbeeld aan kinderen die vooral moeite hebben met het onderscheid tussen b en d.

Indien het kind de instaptoets - niveau 1 - erg slecht maakt, dienen de spellingvoorwaarden verder onderzocht te worden, met name de auditieve analyse en het letterdictee. Mocht het kind ook hierop uitvallen, dan moet nagegaan worden in hoeverre het kind de overige deelvaardigheden van spelling beheerst. Een apart onderzoek - buiten het kader van de spellingles - is dan op zijn plaats.

3 Onderwijsleersituatie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen de aspecten van de onderwijsleersituatie aan de orde, die speciaal betrekking hebben op niveau 1. Punten die het hele pakket betreffen, worden behandeld in de Algemene Inleiding.

3.2 Leerinhouden en leerprincipes

3.2.1 Leerinhouden

Op niveau 1 komt achtereenvolgens aan de orde:

WERKBOEK DEEL 1

Basisstof

- I ● medeklinkers
(uitsluitend in woorden met de lange klanken aa, oo, ee of uu)
introductie van de lange klanken (blz. 2)
 - de medeklinkers m, p, f, w, s, t, k, r, h, b (blz. 2 t/m 4)
 - herhaling van deze 10 medeklinkers (blz. 5 t/m 7)
 - l, n, d, j, g (blz. 8 en 9)
 - herhaling van de 15 medeklinkers (blz. 10 en 11)
 - b (blz. 12)
 - d (blz. 13)
 - b, d (blz. 14 en 15)
 - m (blz. 16)
 - n (blz. 17)
 - m, n (blz. 18)
 - p (blz. 19)
 - b, p (blz. 20 en 21)
 - b, d, p (blz. 22)
 - h (blz. 23)
 - k, h (blz. 24)
 - g, j, k, h (blz. 25)
 - herhaling: alle medeklinkers door elkaar (blz. 26 en 27)
- II ● korte en lange klanken
 - o, oo (blz. 29 en 30)
 - e, ee (blz. 31 en 32)
 - o, oo, e, ee (blz. 33)

- a, aa (blz. 34 en 35)
- o, oo, e, ee, a, aa (blz. 36 en 37)
- i (blz. 38)
- o, oo, e, ee, a, aa, i (blz. 39)
- u, uu (blz. 40 en 41)
- herhaling van de korte en lange klanken (blz. 42 en 43)
- de -l aan het eind
van een woord (blz. 44)

WERKBOEK DEEL 2

Basisstof

III ● tweetekenklanken

- ie (blz. 2 en 3)
- ij (blz. 4 en 5)
- ie, ij (blz. 6 en 7)
- oe (blz. 8 en 9)
- ie, ij, oe (blz. 10 en 11)
- ui (blz. 12 en 13)
- ie, ij, oe, ui (blz. 14 en 15)
- eu (blz. 16 en 17)
- ui, eu (blz. 18)
- ie, ij, oe, ui, eu (blz. 19 en 20)
- combinaties met b, d, p (blz. 21 en 22)
- combinaties met h, k, g, j (blz. 23 en 24)
- i, ie, ee, e, uu, u, ui
o, oo, oe (blz. 25, 26, 27)
- ui, u, uu, e, eu, ij (blz. 28, 29, 30)

KOPIEERBLOK

Extra stof

☒ *Nog een keer*

I ● medeklinkers

- m, p, f, w, s, t, k, r, h, b (blz. 1. ☒ .2)
- l, n, d, j, g (blz. 1. ☒ .3)
- b, d (blz. 1. ☒ .4)
- m, n (blz. 1. ☒ .5)
- b, d, p (blz. 1. ☒ .6)
- g, j, k, h (blz. 1. ☒ .7)

- II ● korte en lange klanken
- o, oo (blz. 1. ☒ .8)
 - e, ee (blz. 1. ☒ .9)
 - a, aa (blz. 1. ☒ .10)
 - o, oo, e, ee, a, aa, i (blz. 1. ☒ .11)
 - u, uu (blz. 1. ☒ .12)
- III ● tweetekensklanken
- ie, ij (blz. 1. ☒ .13)
 - oe, ui (blz. 1. ☒ .14)
 - ui, eu (blz. 1. ☒ .15)
 - ui, eu, ij, ie, oe (blz. 1. ☒ .16)
 - combinatie met b, d, p (blz. 1. ☒ .17)
 - combinatie met m, n, h, k, j, g (blz. 1. ☒ .18)
 - i, ie, e, ee, u, uu, ui (blz. 1. ☒ .19)
 - o, oo, oe (blz. 1. ☒ .19)
 - ij, ui, eu, e, u, uu (blz. 1. ☒ .20)

☐ *Net iets meer*

- I ● medeklinkers
- m, p, f, w, s, t, k, r, h, b (blz. 1. ☐ .2)
 - l, n, d, j, g (blz. 1. ☐ .3)
 - b, d (blz. 1. ☐ .4)
 - m, n (blz. 1. ☐ .5)
 - b, d, p (blz. 1. ☐ .6)
 - g, j, k, h (blz. 1. ☐ .7)
- II ● korte en lange klanken
- o, oo (blz. 1. ☐ .8)
 - e, ee (blz. 1. ☐ .9)
 - a, aa (blz. 1. ☐ .10)
 - o, oo, e, ee, a, aa, i (blz. 1. ☐ .11)
 - u, uu (blz. 1. ☐ .12)
- III ● tweetekensklanken
- ie, ij (blz. 1. ☐ .13)
 - oe, ui (blz. 1. ☐ .14)
 - ui, eu (blz. 1. ☐ .15)
 - ui, eu, ij, ie, oe (blz. 1. ☐ .16)
 - combinaties met b, d, p (blz. 1. ☐ .17)
 - combinaties met m, n, h, k, j, g (blz. 1. ☐ .18)
 - i, ie, e, ee, o, oo, oe, u, uu, ui (blz. 1. ☐ .19)
 - ij, ui, eu, e, u, uu (blz. 1. ☐ .20)

Keuzestof

☒ Meer en weer

- b, p (blz. 1. ☒.2)
- m, n (blz. 1. ☒.3)
- i, ie, e, ee (blz. 1. ☒.4)
- o, oo, oe (blz. 1. ☒.5)
- u, uu, ui (blz. 1. ☒.6)
- uu, eu, e (blz. 1. ☒.7)
- ui, ij, eu (blz. 1. ☒.8)
- herhaling;
alles door elkaar (blz. 1. ☒.9 en 1. ☒.10)
- samengestelde woorden
niveau 1 (blz. 1. ☒.11 t/m 1. ☒.15)

Het aantal woorden dat aangeleerd wordt, is beperkt tot voor kinderen bekende en in de Nederlandse taal veelvoorkomende woorden. Een lijst van deze woorden is opgenomen in hoofdstuk 6 van deze handleiding. Voor de volledigheid geven wij hieronder aan welke stof op niveau 1 *niet* behandeld wordt:

- de tweetekensklank ei wordt op niveau 4 behandeld en de tweetekensklanken au en ou komen op niveau 5 aan de orde;
- de medeklinkers c, q, v, x, z en de letter y:
de medeklinkers v en z worden op niveau 3 behandeld, terwijl de medeklinkers c, q, x en de letter y op niveau 8 aan de orde komen.

3.2.2 Leerprincipes

Oriënteren en optimaliseren

Een nadere toelichting op deze twee begrippen is te vinden in hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding. Hier wordt besproken op welke wijze het oriënteren en het optimaliseren op niveau 1 plaatsvinden.

Oriënteren

● De (m)k(m)-woorden van niveau 1 kunnen door het toepassen van de *hoofdregel* van de Nederlandse taal gespeld worden; elke klank wordt weergegeven door een letter of een lettercombinatie: 'je schrijft het woord zoals je het hoort'. In feite geldt dit ook voor de samengestelde woorden op dit niveau. Die bestaan namelijk uit twee reeds geleerde woordjes. Voorwaarde is wel dat de kinderen de kleine woordjes binnen het grotere woord herkennen.

Mkm-woorden zoals weer, door of deur of samengestelde woorden zoals weer-man, deurmat worden op dit niveau niet behandeld, omdat zij niet geheel klank-zuiver zijn.

De schrijfwijze van de woorden me, je, we en de wordt bekend verondersteld.

- Er wordt veel aandacht besteed aan de verschillende facetten van de elementaire *spellinghandeling* (zie Algemene Inleiding hoofdstuk 3): de kinderen leren om goed naar een woord te luisteren en het goed na te zeggen. Verder leren zij een woord auditief te analyseren en vervolgens de klanken in de juiste volgorde in letters om te zetten, wat leidt tot het geschreven woord.

- De volgende *begrippen* komen op niveau 1 aan de orde:

- medeklinkers: tot de medeklinkers rekenen wij alle letters van het alfabet, behalve a, e, i, o, u en ij
- korte klanken: a, e, i, o en u
- lange klanken: twee dezelfde korte klanken samen heten lange klanken, dus aa, oo, ee en uu. Korte klanken hoor je kort en ze zien er kort uit. Lange klanken hoor je lang en ze zien er lang uit.
- tweetekenklanken: die bestaan uit twee tekens maar je spreekt ze uit als één klank. Het zijn: oe, ui, eu, ie, ij, ei, ou en au (ei, ou en au behandelen we niet op niveau 1).

In de werkboeken van niveau 1 worden deze begrippen heel summier op een voor jonge kinderen begrijpelijke wijze aangeleerd door middel van bordles-oefeningen.

De kinderen moeten 'woordjes bouwen', met letters/klanken.

De medeklinkers en korte klanken komen in korte hokjes.

De lange klanken en tweetekenklanken komen in langere hokjes. Tussen de verschillende soorten klanken kan een onderscheid gemaakt worden door middel van kleuren.

Voorbeelden:

o	o	m
---	---	---

b	e	s
---	---	---

t	ui	n
---	----	---

rood

blauw

geel

- Op niveau 1 vindt een uitgebreide oriëntatie plaats op de afzonderlijke letters/klanken binnen het woord. In bijlage 1 is een lijst opgenomen met de *kenmerken* van die letters/klanken die voor de kinderen problemen kunnen geven. Voor het samenstellen van deze lijst is onder andere gebruik gemaakt van het Spellingpakket van de Stichting Onderwijsbegeleidingscentrum Eindhoven e.o.

- Bij het aanbieden van de letters/klanken is een *volgorde* van gemakkelijk naar moeilijk aangehouden.

In werkboek deel 1

- worden de *medeklinkers* behandeld, uitsluitend in combinatie met de lange klanken. In het begin wordt erop gelet dat de medeklinkers in auditief en visueel opzicht goed te onderscheiden zijn. Ook in articulatorisch opzicht wordt er zoveel mogelijk een volgorde van gemakkelijk naar moeilijk aangehouden: zo zijn bijvoorbeeld de h en de g minder goed zichtbaar uit te spre-

- ken dan de m, en daarom komen de eerste twee dus wat later aan de orde.
- komen *de lange en korte klanken* door elkaar aan bod.
Dit is al wat moeilijker voor de kinderen zowel in auditief als in articulatorisch opzicht.

In werkboek deel 2

- worden de *tweetekensklanken* behandeld, die zowel in visueel, auditief als articulatorisch opzicht moeilijk zijn.

● De oriëntatie op de verschillende letters en klanken kan op twee manieren plaatsvinden:

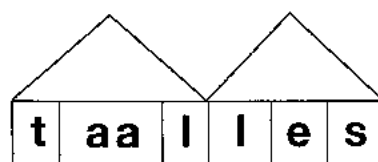
- Het lijkt ons het beste wanneer de leerkracht zoveel mogelijk aansluit op de gevolgde leesmethode. De daar gebruikte globaal-, hulp- of sleutelwoorden en ezelsbruggetjes kunnen waarschijnlijk ook goed bij het spellingonderwijs gebruikt worden. Dit voorkomt verwarring bij de kinderen.
- Het kan ook voorkomen dat een kind de letter/klank op de onder a bedoelde wijze niet leert of dat de leesmethode hier geen gebruik van maakt. Dan kan de leerkracht uit bijlage 2 een ezelsbruggetje selecteren en het met het kind op die manier proberen.

In beide gevallen kan gebruik gemaakt worden van de aparte hokjes links bovenaan de bladzijden in de werkboeken om woorden of ezelsbruggetjes in te vullen. Naast het richten op de kenmerken van de letter of de klank is ook de oriëntatie op het motorische totstandkomen van de letter van belang: in welke volgorde van beweging schrijft het kind de letter en doet hij of zij dit ook goed, dat wil zeggen volgens de op school gebruikte schrijfmethode? Ook hierbij is bovenaan de bladzijde in de werkboeken ruimte om de schrijfwijze van de letters te oefenen, in de hokjes rechts en op de lijntjes.

Om zich goed op de letters te kunnen oriënteren, moeten de kinderen de begrippen links, rechts, boven, onder enzovoort beheersen.

● Nadat alle woordjes van het (m)k(m)-type door elkaar zijn aangeboden vindt in onderdeel 'Meer en weer' van het kopieerblok de oriëntatie plaats met betrekking tot samengestelde woorden. Door het aan elkaar bouwen van huisjes wordt visueel gemaakt dat uit twee korte woordjes een nieuw langer woord kan ontstaan.

Voorbeeld:

rood

blauw

● Tot slot is de oriëntatie op de betekenis van de gebruikte woorden van groot belang. In de oefeningen wordt hieraan extra aandacht besteed. Ook de leerkracht moet dit regelmatig doen, door bijvoorbeeld de kinderen de woorden in een zin te laten gebruiken. Bij anderstalige kinderen kan de oriëntatie op de letters en klanken problemen opleveren. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de meest voorkomende Nederlandse taalfouten (betrekking hebbend op spelling) die gemaakt worden door Marokkaanse, Turkse, Spaanse en Portugese kinderen. Hier worden met name de zogenaamde 'interferentiefouten' behandeld, dat wil zeggen fouten die veroorzaakt worden doordat anderstaligen een bepaald verschijnsel of een bepaalde klank in het Nederlands nog niet beheersen en dan terugvallen op structuren of klanken zoals die voorkomen in de moedertaal.

Optimaliseren

● In het onderdeel '☒ Meer en weer' uit het kopieerblok wordt gewerkt aan het: verinnerlijken, verkorten, automatiseren en generaliseren van de eerdergeleerde spellingstof van niveau 1.

(Voor een toelichting op deze processen verwijzen wij u naar hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding).

Bij het *verinnerlijken* leren we de kinderen om nu niet meer hardop auditief te analyseren, maar om dit fluisterend voor zichzelf te doen of innerlijk - dus niet hoorbaar.

Het *verkorten* kan geoefend worden door middel van wisselrijtjes:

boos - koos - roos

boom - boot - boos

enzovoort

Systematisch wordt hierbij de voorste, middelste of laatste klank veranderd. De kinderen kunnen oefenen door elkaar wisselrijtjes op te geven.

Voor het *automatiseren* zijn visuele dicteetjes en flitskaarten nuttig. De kinderen proberen dan om het woord niet letter voor letter maar in delen in te prenten, bijvoorbeeld:

boom

 : b - oom

Ook het veel schrijven van woorden bevordert het automatiseren, vooral wanneer letters aan elkaar geschreven worden volgens de gebruikte schrijfmethode.

Aan het *generaliseren* wordt aandacht besteed door de kinderen op dit niveau zelf zinnetjes of verhaaltjes te laten (af)maken, bijvoorbeeld aan de hand van een tekening.

Isoleren, discrimineren en integreren

Naast het oriënteren en optimaliseren wordt aan de bovenstaande leerprincipes aandacht besteed. (Voor een nadere toelichting op deze begrippen verwijzen wij u naar hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding.)

Op niveau 1 worden de aan te leren medeklinkers, korte en lange klanken en tweetekenklanken eerst geïsoleerd aangeboden. De kennis wordt door oefeningen steviger gemaakt. Vervolgens moeten de kinderen deze kennis zelf leren gebruiken (integreren).

Voorbeeld:

In het werkboekonderdeel 'medeklinkers' worden op de eerste tien bladzijden de p, b en d verspreid behandeld, temidden van medeklinkers die daar goed van te onderscheiden zijn, zoals w, s en n.

Na die tien bladzijden worden systematisch b, d en p door elkaar behandeld, echter alleen in combinatie met lange klanken.

In de werkboekonderdelen 'korte en lange klanken' en 'tweetekenklanken' worden b-, d- en p-woorden respectievelijk alleen met korte/lange klanken en met tweetekenklanken behandeld.

In het onderdeel '☒ Meer en weer' van het kopieerblok vindt weer een expliciete herhaling van b-, d- en p-woorden plaats, maar nu in combinatie met lange en korte klanken en tweetekenklanken door elkaar. Bovendien worden dan van b-, d- en p-woorden samengestelde woorden gemaakt, bijvoorbeeld doelpaal, balpen.

Controleren

Als controlemomenten zijn dictees ingebouwd. Met behulp van de dictees kunnen overzichtelijke resultaten van de spellingvorderingen worden verkregen. Deze kunnen ook voor de kinderen gevisualiseerd worden, bijvoorbeeld door middel van de takenkaart.

In een spellingschrift kan het kind onder meer 'Mijn moeilijke woorden' opschrijven (zie Algemene Inleiding hoofdstuk 3).

Door regelmatig te oefenen wordt zo'n lijstje met moeilijke woorden steeds kleiner, hetgeen motiverend werkt.

Motiveren

De leerinhouden worden stapje voor stapje aangeboden om faalervaringen bij de kinderen te voorkomen. Bij de aanbieding van de letters is zoveel mogelijk steeds eenzelfde volgorde van de soort oefeningen aangehouden. Elk niveau wordt afgesloten met het aanbieden van woorden die samengesteld zijn uit reeds eerder geleerde woordjes. Dit gebeurt in het onderdeel '☒ Meer en weer' van het kopieerblok. De kinderen kunnen daardoor het gevoel krijgen dat ze best al 'lange' woorden kunnen schrijven. De oefeningen zelf zijn zo afwisselend mogelijk gemaakt.

3.3 Didactische werkvormen

Hierbij onderscheiden we op niveau 1:

- a de oefeningen en aanwijzingen uit de handleiding
- b de oefeningen uit de werkboeken
- c de oefeningen uit het kopieerblok die bestaan uit:
 - ☒ Nog een keer:
herhalingsstof voor uitvallers gekoppeld aan de controledictees.
 - ☐ Net iets meer:
verrijkingsstof gekoppeld aan de controledictees.
 - ☒ Meer en weer:
generalisatiestof voor alle kinderen.

3.3.1 De handleiding

De instructie door de leerkracht bij de oefeningen is van groot belang. Deze instructie dient dan onder meer te omvatten: het bespreken van de betekenis van nieuwe woorden, een oriëntatie op het nieuwe probleem, het eventueel voordoen van de oefening, het aanbieden van auditieve oefeningen en het nabespreken van de gemaakte oefeningen (met het individuele kind of klassikaal voor het bord). De *auditieve oefeningen* zijn in de methode 'Spelling in de lift PLUS' zeer belangrijk. Zij sluiten zoveel mogelijk aan op de nieuw aangeboden leerstof of ze bereiden de volgende oefeningen in het werkboek voor. Een aantal onderdelen van de elementaire spellinghandeling (zie hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding) wordt door middel van deze auditieve oefeningen aangeleerd.

De *bordlessen* dienen ter introductie van nieuwe begrippen en letters. De *klassikale oefeningen* vormen een speelse afsluiting van een werkboekonderdeel. De *dictees* dienen regelmatig afgenomen, geanalyseerd en nabesproken te worden. Op niveau 1 worden voornamelijk woorddictees aangeboden, omdat zinnendictees in het begin nog te moeilijk voor de kinderen zijn.

3.3.2 De werkboeken

Basisstof

Het oefenen van nieuwe letters en klanken gebeurt in een min of meer vaste volgorde: eerst visuele discriminatie en inprentingsoefeningen, daarna oefeningen in auditieve discriminatie en auditieve analyse, daarna oefeningen met het invullen van hele woorden in zinnen of in een verhaaltje en vervolgens oefeningen met het invullen van letters in woorden.

De werkboeken zijn *niet* bedoeld als zelfstandig oefenmateriaal.

Instructie door de leerkracht is van groot belang!

De meeste kinderen zullen de aanwijzingen bij de oefeningen niet zelf kunnen lezen. Daarom moet de leerkracht telkens controleren of de bedoeling van de opdracht begrepen is.

De oefeningen zijn sterk voorgestructureerd om (te veel) fouten in de nog niet behandelde spellingcategorieën te voorkomen: het zelf schrijven van zinnetjes

door het kind wordt pas enigszins mogelijk aan het eind van dit niveau. Wel is er ruimte voor creativiteit van de kinderen gelaten, bijvoorbeeld voor het maken van tekeningetjes.

In de werkboeken wordt nog geen gebruik gemaakt van hoofdletters.

3.3.3 Het kopieerblok

Extra stof

☒ *Nog een keer*

(de herhalingsstof voor uitvallers):

Aan ieder controledictee is een bladzijde herhalingsstof gekoppeld. Indien een moeilijkheid nog niet beheerst wordt, kan er extra oefening plaatsvinden.

Deze herhalingsstof is opgenomen in het kopieerblok (blz. 1. ☒.2 t/m 1. ☒.20).

De aard van de oefeningen is vergelijkbaar met die uit het werkboek met de basisstof.

De aanwijzingen bij de bladzijden herhalingsstof zijn te vinden in deze handleiding in paragraaf 3.6.3.

☐ *Net iets meer*

(de verrijkingsstof):

Aan ieder controledictee is ook een bladzijde verrijkingsstof gekoppeld, bedoeld voor kinderen die de behandelde stof beheersen, maar moeten wachten op de (groeps)instructie voordat ze verder kunnen. De verrijkingsstof is eveneens opgenomen in het kopieerblok (blz. 1. ☐.2 t/m 1. ☐.20).

Deze oefeningen zijn iets moeilijker en vrijer dan die uit het werkboek met de basisstof.

Aan de kinderen wordt hier bijvoorbeeld gevraagd om zelf woorden te bedenken of zinnen te maken. De aanwijzingen bij de bladzijden verrijkingsstof zijn opgenomen in deze handleiding (paragraaf 3.6.4).

Keuzestof

☒ *Meer en weer*

(de generalisatiestof voor alle kinderen):

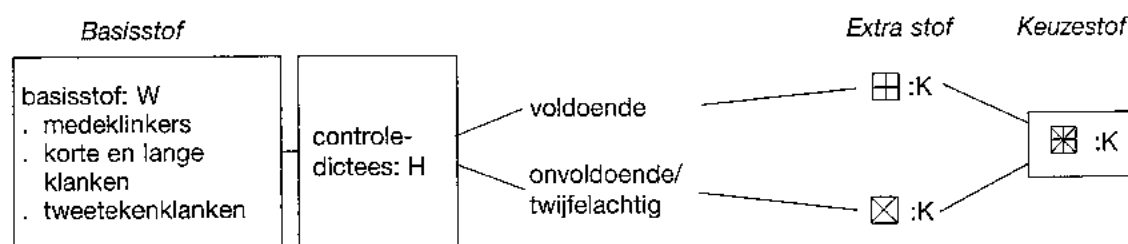
Nadat alle categorieën van niveau 1 afzonderlijk zijn behandeld, is het de bedoeling dat de kinderen vervolgens ' ☒ Meer en weer' uit het kopieerblok doorwerken.

Hierin wordt eerst al het reeds geleerde herhaald, maar nu door elkaar.

Op niveau 1 worden dan bijvoorbeeld woorden met korte, lange en tweetekenklanken door elkaar heen aangeboden. Daarna moeten de kinderen het eerder geleerde toepassen op samengestelde woorden. Van twee eerder geleerde korte woordjes moeten ze samengestelde woorden leren maken. Ze moeten dan bijvoorbeeld 'waslijn' schrijven. Dit is een vorm van uitbreiding of generalisatie.

3.4 'Spelling in de lift Plus' als hoofdmethode

Op scholen waar 'Spelling in de lift PLUS' de hoofdmethode is, kan het gebruik van de verschillende onderdelen als volgt in beeld worden gebracht:

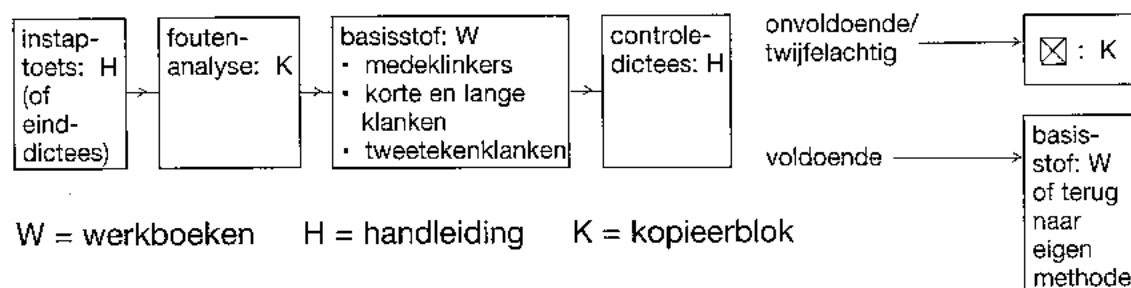
W = werkboeken H = handleiding K = kopieerblok

Dus: *alle* kinderen krijgen hier de basisstof uit de werkboeken en na het doorwerken van de twee werkboeken '☒ Meer en weer' uit het kopieerblok (blz. 1.☒.2 t/m 1.☒.15).

Afhankelijk van de prestaties bij de controledictees krijgen sommige kinderen herhalingsstof (☒) of verrijksstof (⊕), beide uit het kopieerblok ('☒ Nog een keer': blz. 1.☒.2 t/m 1.☒.20 en '⊕ Net iets meer': blz. 1.⊕.2 t/m 1.⊕.20).

3.5 'Spelling in de lift Plus' als remediërende methode

Wordt 'Spelling in de lift PLUS' uitsluitend voor het opvullen van hiaten gebruikt (remediërend), dan kan het gebruik er als volgt uit zien:

W = werkboeken H = handleiding K = kopieerblok

Op grond van een foutenanalyse wordt, met behulp van de registratieformulieren uit het kopieerblok, vastgesteld welke spellingcategorieën onvoldoende of twijfelachtig beheerst worden. Die krijgt het kind dan uit het werkboek van 'Spelling in de lift PLUS' aangeboden.

Bij onvoldoende of twijfelachtige prestaties bij de controledictees kan bovendien herhalingsstof '☒ Nog een keer' uit het kopieerblok worden aangeboden.

Het onderdeel '⊕ Net iets meer' (de verrijksstof) zal wanneer 'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode wordt ingezet niet tot nauwelijks gebruikt worden.

Onderdeel '☒ Meer en weer' (de generalisatiestof) kan gebruikt worden voor die kinderen die problemen hebben met generaliseren van het eerder geleerde. Ook voor kinderen die problemen hebben met het blijven toepassen van een eerder geleerd spellingprobleem als er andere stof bijkomt, kan onderdeel '☒ Meer en weer' een functie hebben.

3.6 Aanwijzingen per bladzijde

3.6.1 Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)

● De takenkaart

De takenkaart (die op de binnenkant van de kft van het werkboek staat) is bedoeld als inleiding op het werkboek. Op deze kaart staat wat de kinderen in het werkboek gaan leren.

Het is bovendien de bedoeling dat de kinderen zelf de takenkaart na een gemaakt controledictee invullen.

Dit gaat als volgt:

voldoende beheersing (80% of meer)

twijfelachtige beheersing (60-80%)

onvoldoende beheersing (minder dan 60%)

Het tweede vak achter de verschillende leerstofonderdelen is bedoeld om eventueel na een herhaling in te vullen.

● Bordlessen

Bij elke bordlessen worden de doelstelling, het te hanteren materiaal en de introductie vermeld. Indien bij een bordlessen het materiaal of de organisatievorm ontbreken, geldt de volgende standaardformulering:

Materiaal: bord

Organisatie: De kinderen zitten op hun plaats.

● Auditieve oefeningen

De instructie en de aan te bieden woorden staan in een kader. Soms is er een blaadje bij nodig en vindt klassikale behandeling van antwoorden plaats op het bord.

Auditieve analyse-oefeningen kunnen het best visueel ondersteund worden. Dit kan bijvoorbeeld door middel van structuurstroken of structuurvakken. Bijvoorbeeld auditieve analyse van mkm-woorden:

● Klassikale oefeningen

Samen

De instructie voor deze oefeningen is in de handleiding te vinden.

● Dictees

Controledictee

Einddictee

Totaaldictee

Deze dictees zijn in de handleiding te vinden onder respectievelijk 5.2 en 5.3.

● Betekenis van woorden

Het is belangrijk dat de kinderen de betekenis van de behandelde woorden kennen.

Controleer dit door de kinderen bijvoorbeeld zinnen met de woorden te laten maken. Dit geldt zeker ook voor de samengestelde woorden.

● Creativiteit

Wanneer kinderen een opdracht anders dan bedoeld uitvoeren, maar daarbij wel tot een goede oplossing komen, moet dat positief worden beoordeeld.

● Bladzijde-aanduiding in het kopieerblok

Bij ieder controledictie staat een verwijzing naar de bijbehorende stof uit '☒ Nog een keer' en '☐ Net iets meer'.

Het eerste cijfer geeft het niveau aan, dan volgt de aard van de stof en tenslotte het paginanummer. 1. ☒.2 betekent dus: niveau 1, 'Nog een keer', bladzijde 2.

De keuzestof wordt op eenzelfde manier aangegeven; 1. ☒.4 betekent niveau 1, 'Meer en weer', bladzijde 4.

3.6.2 Aanwijzingen per bladzijde voor de werkboeken

BASISSTOF

Deel 1

I MEDEKLINKERS

● Bladzijde 2

Bordles

Doel:

De kinderen attent maken op de klank en de schrijfwijze van de *lange klanken aa, ee, oo en uu*, alvorens deze te gaan gebruiken in woorden (dus samen met medeklinkers).

Materiaal:

bladzijde 2 uit het werkboek

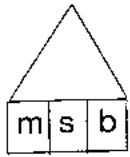
blaadje

Introductie:

In dit werkboek gaan we leren hoe we de woordjes moeten schrijven. Ik noem dat ook wel eens 'woordjes bouwen'.

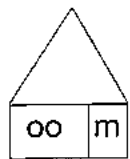
Weten jullie wat je nodig hebt om een woordje te bouwen?

Ja, letters of klanken. Ik zal eens een woordje bouwen met letters. Dan zet ik de letters in de hokjes, net als stenen, en ik teken er een dakje op. Zo, dit woord is klaar.

Is dit nu een goed woord? Kan iemand het lezen? Nee, hè? Waarom niet? Je kunt het woord niet uitspreken en dat komt omdat er alleen maar medeklinkers in zitten.

Nu maak ik een ander woord.

Is dit een goed woord? Wie kan het lezen? Waarom kan ik het nu wél lezen? Omdat er nu ook een lange klank in zit.

N.B. Indien de leerkracht meer voorbeelden wil geven, kunnen de woorden met *lange klanken* uit het verhaaltje op bladzijde 2 gebruikt worden.

In dit werkboek gaan we woordjes maken met *lange klanken én medeklinkers*. Ik vertel jullie nu alvast iets meer over de lange klanken. We kennen er vier: aa, ee, oo en uu. (Schrijf deze op het bord en houd ze lang aan onder het uitspreken: aaaa..... eeee..... oooo..... uuuu.....)

Lees nu het verhaal van oefening 1 op bladzijde 2 samen met de kinderen. Vraag daarna welke woordjes met lange klanken in het verhaal voorkomen.

Elk woord wordt in de juiste bordrij geschreven, door de leerkracht of door een kind.

Vervolgens krijgen alle kinderen een blaadje. Ze mogen de vier bordrijtjes op hun blaadje overschrijven en daarna de lange klanken rood kleuren.

Na deze klassikale oefening met de lange klanken introduceren we de medeklinkers **m** en **p** (zie werkboek bladzijde 2).

Denk er aan de letters steeds fonetisch uit te spreken. De letters zijn al bekend vanuit de leesmethode.

Voor eventuele ezelsbruggetjes verwijzen we daarnaar of naar de suggesties in bijlage 2 van deze handleiding.

Als de kinderen het begrip medeklinker hebben leren gebruiken, is het goed dat begrip ook hier te hanteren.

Let bij alle woorden die in dit blok worden aangeboden op een goede duidelijke uitspraak. Ga steeds na of de kinderen de betekenis van de woorden kennen; laat de woorden bijvoorbeeld in een zin gebruiken.

Auditieve oefening

Luister goed naar de volgende woorden. Zeg bij elk woord uit welke stukjes het bestaat (auditieve analyse). Zeg daarna ook of je er een **m** of een **p** in hoort (auditieve discriminatie).

aap - oom - mee - maak - loop - muur - poos - raam - paar - peen - maag - poot

● Bladzijde 3

Oefening 1

Op deze bladzijde worden de **f**, **w** en **s** geïntroduceerd.

Let vooral op een goede uitspraak bij **f** en **s**. Lees met de kinderen het verhaal en laat ze de woorden met een **f**, **w** of **s** onderstrepen.

Auditieve oefening

Kies uit de twee woorden steeds het woord waarin je een **f** hoort:

geef - leeg neef - neem been - beef
doos - doof leef - lees fee - mee

Nu het woord met een **w**:

maar - waar weet - heet raar - waar
boon - woon weeg - deeg keek - week

Nu het woord met een **s**:

haas - haan boos - boon roos - rook
leef - lees baan - baas kaal - kaas

Oefening 2

Ga na of de kinderen de betekenis van de woorden kennen.

● Bladzijde 4

Op deze bladzijde worden de letters **b**, **h**, **k**, **t** en **r** aangeboden.

Raadpleeg voor ezelsbruggetjes bij deze letters de leesmethode of eventueel de suggesties in bijlage 2 van deze handleiding.

Oefening 3

Ga van alle woorden in deze oefening na of de kinderen de betekenis kennen. Laat ze elk woord in een zin gebruiken. Laat ze ervaren dat een woord meer betekenissen kan hebben, bijvoorbeeld:

Ik *heet* Bas.

Wat is het hier *heet*.

Auditieve oefening

Ik zeg steeds drie woorden. Luister goed en noem het woord waarin je een **b** hoort:

boos - koos - roos

been - leen - teen

aan - maan - baan

oom - boom - room

haas - kaas - baas

boog - oog - hoog

Nu waarin je een **h** hoort:

haak - taak - raak

loop - koop - hoop

geel - heel - keel

heet - weet - meet

Vraag bij de volgende letters ook steeds of de kinderen de desbetreffende letter voor- of achteraan het woord horen.

Nu waarin je een **k** hoort:

paal - haal - kaal

weeg - weet - week

haak - haas - haan

meel - deel - keel

Nu waarin je een **t** hoort:

tuur - muur - huur

heet - heen - heel

haal - taal - kaal

boos - boom - boot

En ten slotte waarin je een **r** hoort:

maat - maak - maar

rook - kook - ook

boos - roos - doos

taak - raak - haak

Oefening 4

Deze oefening is een invullesje. Voor kinderen is dat in het begin vaak moeilijk, ze hebben dan wat extra steun nodig. Als ze de antwoorden niet weten, laat ze dan het verhaal nog eens lezen.

● Bladzijde 5

Ook op deze bladzijde is het weer van groot belang om op de betekenis van de woorden in te gaan en de woorden in zinnen te laten gebruiken.

Let er vooral op dat de woorden goed en duidelijk worden uitgesproken.

Auditieve oefening

Zeg het woord in stukjes, bijvoorbeeld boom:

b - oo - m

raam - haas - meet - koop - huur - taak - week - boot - hoop -

tuur - waar - heet - reep - roos - uur

● **Bladzijde 6**

Oefening 1

Het is niet de bedoeling dat de volgorde van de letters veranderd wordt, dus dat bijvoorbeeld van 'slaap' 'pas' gemaakt wordt. (Een kind dat door de lettervolgorde te veranderen een goed woord gevonden heeft, verdient overigens wel een complimentje!)

Oefening 3

Als de kinderen de woorden niet kunnen invullen, laat ze dan de verhaaltjes nog eens lezen.

Auditieve oefening

Bedenk een woord dat rijmt op:

paar - fee- tuur - naam - heet - poot - huur - raak - keek - hoop -

uur - baas - boom - maar - ook

● **Bladzijde 7**

Oefening 1

De letter die vervangen moet worden, is schuin gedrukt.

De kinderen mogen kiezen uit de tot nu toe aangeleerde medeklinkers. Er zijn verscheidene alternatieven mogelijk, bijvoorbeeld kaas, haas, baas. Bespreek weer uitgebreid de betekenis van de op deze bladzijden aangeboden woorden en controleer de uitspraak.

Oefening 3

Het vervangen van letters op deze manier is nieuw. Mogelijk is wat extra steun nodig.

Auditieve oefening

Bedenk een woord dat begint met dezelfde klank als:

maan - poos - weet - taal - koop - raak - haas - boom - mees -
paal - weeg - keel - rook - heen - boos

Neem na deze bladzijde het *controledictee* af dat gaat over de letters **m, p, f, w, s** én **t, k, r, h, b**. Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ 2.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 1. ☐ 2.

● **Bladzijde 8**

Op deze bladzijde worden de **l, n** en **j** geïntroduceerd. Let er vooral op de woorden met een **l** achteraan duidelijk uit te spreken en attendeer hier ook de kinderen op. Het probleem van de klankverkleuring door de **l** achteraan, komt later in dit werkboek nog nader aan de orde. Let er weer extra op of de betekenis van de nieuwe woorden bekend is.

Auditieve oefening

Kies steeds het woord met een **n** erin en zeg of je de **n** voor- of achteraan hoort.

noot - boot	nee - fee	geef - neef
boon - boos	leen - lees	naar - daar
woon - rook	geen - geef	

● **Bladzijde 9**

Op deze bladzijde worden de **g** en **d** aangeboden. Ezelsbruggetjes vindt u in de leesmethode of in bijlage 2 van deze handleiding.

Let steeds op een goede uitspraak en op de kennis van de betekenis.

Auditieve oefening

Geef aan of je in het woord een **g** achteraan hoort.

laag - raam - oog - weeg - boot - week - tuur - maag - deel - haar - deeg
- haan - mee - hoog

Oefening 2

Een invullesje op deze manier kan voor de kinderen nog erg moeilijk zijn. Ze hebben dan wat extra steun nodig.

Oefening 4

Laat de kinderen elk woord dat ze gebruikt hebben doorstrepen.

Na deze bladzijde wordt het *controledictee*, speciaal over de letters **l, n, d, j** en **g**, afgenomen. Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒.3.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 1. ☐.3.

● Bladzijde 10

Op deze en de volgende bladzijde worden alle medeklinkers die tot nu toe in dit werkboek zijn aangeleerd nog eens herhaald.

Oefening 3

Dit is een discriminatie-oefening van letters die noch auditief noch visueel erg op elkaar lijken.

Auditieve oefening

Kijk naar de plaatjes van oefening 1. In welke woordjes

- hoor je een h?	- hoor je een g?
- hoor je een k?	- hoor je een m?
- hoor je een n?	- hoor je een t?
- hoor je een l?	- hoor je een f?
- hoor je een r?	

● Bladzijde 11

Oefening 2

Het gebruik van het goede lidwoord is voor veel taalzwakke kinderen een probleem. Geef extra hulp door de woorden ook in zinnetjes te laten gebruiken.

Oefening 3

Elke letter mag één keer gebruikt worden en kan weggestreept worden als hij ingevuld is.

Auditieve oefening

Zeg het woord in stukjes:

paal - boon - huur - nee - naam - geel - hoog - duur - haal - deeg -
kool - uur

● Bladzijde 12

Bordles

Doel:

Het kind bewust maken van de kenmerken van de letter **b** in combinatie met lange klanken en medeklinkers die goed van de **b** te onderscheiden zijn.

Materiaal:

Bladzijde 12 van het werkboek.

Introductie:

Laten we eens kijken naar het tekeningetje van de boom in ons werkboek. Welke woorden zie je op de blaadjes? Welke letter is bij alle blaadjes hetzelfde?

Door op het bord en in de lucht te schrijven, kan de schrijfbeweging geoefend worden. In het hokje rechtsboven kan vervolgens de letter **b** geschreven worden, volgens de op school gebruikte schrijfmethode.

Vervolgens mogen de kinderen de letter **b** nog een paar keer schrijven op de stippe lijntjes links van het kleine hokje op bladzijde 12. In het hok linksboven kan een ezelsbruggetje getekend worden dat het kind helpt om de letter **b** te onthouden. De leerkracht kan teruggrijpen op een ezelsbruggetje dat bij het aanvankelijk lezen gebruikt werd. In plaats daarvan kan ook uit bijlage 2 een ezelsbruggetje gekozen worden.

N.B. Verder oefenen van de schrijffletter **b** kan in de schrijfles gebeuren.

Behandel de betekenis van de **b**-woorden met de kinderen.

Auditieve oefening

Haal bij de woordjes die ik nu zeg de eerste klank weg. Zet er een **b** voor in de plaats.

Welk woord krijg je dan?

kaas - hoek - room - teen - goot - ziet - hoog - zus - roos - laan -
ton - loon

● Bladzijde 13

Bordles

Op deze bladzijde wordt de letter **d** apart behandeld. De letter kan het beste op dezelfde wijze behandeld worden als de letter **b**.

Zie de instructies bij bladzijde 12 van het werkboek.

De introductie kan hier plaatsvinden met behulp van de druppels op bladzijde 13 van het werkboek.

N.B. In werkboek deel 1 komt een aantal relatief moeilijke woorden met **d** achteraan voor, bijvoorbeeld 'deel', 'heel', 'keel'. De **ee** krijgt hier een andere klank

onder invloed van de eind-l. Dit probleem wordt later uitgebreid behandeld. In het begin hoeven de kinderen dit soort woorden alleen te lezen of over te schrijven.

Auditieve oefening

Rijm op de volgende woordjes met een woord waarin je een **d** hoort:

jas - das, roos -, waar -, mag -, muur -
hier -, leeg -, pit -

● **Bladzijde 14**

Hier worden de **b** en de **d** door elkaar aangeboden.

Oefening 1

De woordjes met een d moeten in de linkerboom en de woordjes met een b moeten in de rechterboom komen.

Laat de kinderen zo nodig gebruik maken van ezelsbruggetjes uit bijlage 2.

Auditieve oefening

Geef elk kind een blaadje, met onder elkaar de nummers 1 t/m 10.

Noem nu de volgende b- en d-woorden op en laat de kinderen bij elk woord opschrijven of ze een **b** of een **d** gehoord hebben.

Na afloop kunt u het rijtje nog eens klassikaal - op het bord - behandelen, zodat de kinderen hun antwoorden kunnen controleren.

De woorden zijn:

boom - doos - deel - boos - boon - baan - beef - deeg - boog - duur

Oefening 3

Sommige kinderen zullen moeite hebben met het bedenken van rijmwoorden. Help deze kinderen door de oefening eerst mondeling te bespreken.

● **Bladzijde 15**

Oefening 1

Het verhaaltje heeft betrekking op een hond. Omdat dit een woord is dat op dit niveau nog niet aan de orde komt, hoeven de kinderen hier alleen een tekening van het dier te maken.

Auditieve oefening

Zeg of je van de volgende woorden ook een woord met een **b** of een **d** kunt maken.

Voorbeeld: van toon kun je boon maken, maar niet doon. In boon hoor ik een b.

De woorden zijn:

veeg - vaar - heen - veel - roos - zoom - gaan - leeg - gaas - vuur

Na oefening 3 wordt het *controledictee* gemaakt. Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2. Indien het kind dit dictee onvoldoende maakt is eerst nog extra oefening met betrekking tot b en d nodig, voordat op bladzijde 16 met de b en de d door elkaar wordt verder gegaan.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ 4.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1. ☐ 4.

● **Bladzijde 16**

Bordles

Op bladzijde 16 wordt de letter **m** apart behandeld. De letter kan op dezelfde wijze besproken worden als de letters b en d. Zie hiervoor de aanwijzingen bij bladzijde 12 van het werkboek. Hier kan de introductie plaatsvinden met behulp van de tekening van de muur op bladzijde 16 van het werkboek. Het ezelsbruggetje uit de leesmethode of uit bijlage 2 wordt weer in het hok linksboven geschreven. Let op een goede uitspraak van de m.

Wijs de kinderen erop dat bij het uitspreken van de m de lippen op elkaar zijn.

Behandel de betekenis van de m-woorden met de kinderen.

Auditieve oefening

Zoek een rijmwoord met een **m**, bijvoorbeeld

baan - maan

beet - raak - zaag - laat - buur

Oefening 3

Mogelijk is extra uitleg nodig bij de aanduiding -b die in deze oefening wordt gebruikt.

● Bladzijde 17

Bordles

Op bladzijde 17 wordt de letter **n** apart behandeld. Het kind moet eerst nog eens bewust gemaakt worden van de kenmerken van de letter **n**. U kunt hiervoor gebruik maken van de aanwijzingen bij bladzijde 12 van het werkboek. Nu kunt u voor de introductie gebruik maken van de tekening van de neus op bladzijde 17 van het werkboek. De **n** kan in het hokje rechtsboven geschreven worden. Op de stippelijntjes mogen de kinderen de letter **n** nog een paar keer schrijven. In het hok linksboven kan eventueel het ezelsbruggetje uit bijlage 2 geschreven worden dat als houvast dient.

Gewezen kan worden op het feit dat bij het uitspreken van de n de neus iets omhoog gaat.

Ga na of de betekenis van de woorden bekend is.

Auditieve oefening

Verdeel het woord in stukjes. Staat de **n** voor- of achteraan?
teen - woon - neef - peen - naar - aan- noot - geen - baan

Oefening 3

Wijs de kinderen erop, dat bij het invullen de lange klanken in de 'lange' hokjes moeten komen.

De woorden die onder de pijltjes komen te staan zijn 'een teen'.

● Bladzijde 18

Op deze bladzijde worden de **n** en **m** door elkaar behandeld.

Oefening 2

Dit soort parallelwoorden als maar - naar leidt gemakkelijk tot verwarring. Laat de kinderen na het invullen de woordjes nog eens oplezen. Let op een goede articulatie. Laat de kinderen zelf een zin bedenken met elk woordje.

Auditieve oefening

Schrijf op of je in het woord een **m** of een **n** hoort.

1 naar	5 maan	9 maar
2 muur	6 neef	10 haan
3 nee	7 meel	11 boom
4 mee	8 naam	12 noot

Na oefening 5 wordt het *controledictee* afgenomen. Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1.☒.5.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 1.☐.5.

● Bladzijde 19

Bordles

Eerst wordt de letter **p** apart geoefend. De kinderen worden op de kenmerken van de **p** georiënteerd. U kunt gebruikmaken van de aanwijzingen bij bladzijde 12 en bij de introductie gebruikmaken van de tekening met paddestoelen op bladzijde 19 van het werkboek.

Het is vooral van belang de kinderen erop attent te maken dat de stok van de **p** naar beneden wijst.

De schrijffletter **p** wordt in het hokje rechtsboven geschreven en kan nog even geoefend worden op de stippellijntjes bovenaan bladzijde 19. Een geschikt ezelsbruggetje kan in het vak linksboven ingevuld worden. Zie (eventueel) hiervoor bijlage 2.

Auditieve oefening

Zeg elk woord eerst in stukjes. Waar hoor je een **p**? In het begin of aan het eind van het woordje?

reep - peen - paar - hoop - aap - paal - loop - gaap

Nu de kinderen op de plaats van de **p** in het woord attent gemaakt zijn, kunnen zij oefening 1 maken.

● Bladzijde 20

Bovenaan de bladzijde wordt de letter **b** nogmaals geïsoleerd aangeboden en in oefening 1 geoefend. Indien nodig kan het ezelsbruggetje dat al eerder voor het onthouden van de **b** gebruikt werd nog eens bovenaan op bladzijde 20 ingevuld worden.

Vervolgens worden de **b** en de **p** door elkaar aangeboden, allereerst in de auditieve oefening.

Auditieve oefening a

Luister goed naar de volgende woordjes. Als je een **b** in het woord hoort dan wijs je naar boven; hoor je een **p** dan wijs je naar beneden.

De woorden zijn:

peen - gaap - been - pen - baan - koop - bon - boek - reep - paar -
boos - baan - poot - bes - roep - hoop - boon

Oefening 2

Het verdient aanbeveling om eerst een of twee woordjes samen met de kinderen te bespreken. Kiezen uit tien woordjes kan moeilijk zijn. Laat de kinderen eventueel de reeds gebruikte woordjes doorstrepen.

Auditieve oefening b

Luister goed naar de volgende woordjes. Wat is de eerste letter?
Maak daar een nieuw woord mee.

Voorbeelden:

boom --> b/oo/m --> boot
paar --> p/aa/r --> poes

De woorden zijn:

baas - paal - boot - poot - been - boos - boog - peen

● Bladzijde 21

Op deze bladzijde wordt verder geoefend met **b** en **p** door elkaar.

Nu moeten de kinderen echter ook goed op de betekenis van de woorden letten en er wordt sterker een beroep gedaan op het vermogen tot analyse van woorden.

Bij de oefeningen moet de leerkracht eerst bespreken wat de bedoeling is en één of twee items samen met de kinderen maken. Daarna kunnen de kinderen zelfstandig verder werken.

Auditieve oefening

Welke klank hoor je in beide woorden? En waar hoor je die klank in het woord: voor- of achteraan?

De woorden zijn:

boom - been	bot - bus
lap - sop	koop - gaap
poes - pen	been - bos

Laat de kinderen de woordjes op het gehoor analyseren als ze de oplossing niet direct weten.

● Bladzijde 22

Op deze bladzijde worden **b**, **d** en **p** door elkaar behandeld.

Oriënteer de kinderen vooraf nogmaals op de verschillen tussen deze letters en klanken. Gebruik eventueel de eerder aangeboden ezelsbruggetjes uit bijlage 2.

Oefening 1

Dit is een sorteeroefening. De woordjes moeten in de goede stoel ingevuld worden. Daarna mogen de kinderen 'de tafel dekken', door er zelf bordjes, bestek enzovoort op te tekenen.

Auditieve oefening

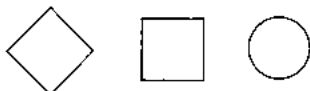
Wat hoor je in het woord: een **p**, een **d** of een **b**?

paar - reep - been - deeg - peen - boot - poot - duur - boog -
baan - paal - doof - paar - daar - gaap - baas - koop - doos

Oefening 2

Het is de bedoeling dat de kinderen zelf uit het zinsverband opmaken welke letters ingevuld moeten worden. Door de woordjes op het gehoor in stukjes te verdelen kunnen zij er achter komen welke letters in

de symbooltjes

ingevuld moeten worden. Behandel eventueel de eerste zin samen met de kinderen.

Klassikale oefening

Raadsels

Ieder kind heeft een blaadje voor zich met daarop onder elkaar de nummers 1 t/m 10. de leerkracht geeft onderstaande 'raadseltjes' op.

De kinderen moeten raden om welk **b**-, **d**- of **p**-woord het gaat, en zij moeten dit woord zelf opschrijven.

Na afloop kunnen de 'raadseltjes' klassikaal op het bord nabesproken worden, zodat elk kind zelf zijn werk kan nakijken.

1. een ding waar je in kunt varen	(boot)
2. je kunt een pijl niet wegschieten zonder ..	(boog)
3. als iets niet goedkoop is, dan is het	(duur)
4. een dier dat een beetje op een mens lijkt	(aap)
5. als je niet kunt horen, dan ben je ...	(doof)
6. twee sokken of twee schoenen vormen samen een	(paar)
7. iemand die het voor het zeggen heeft is de	(baas)
8. als je taart of brood wilt maken moet je eerst iets kneden.
hoe heet dat?	(deeg)
9. oranje groente waar konijnen gek op zijn	(peen)
10. een mens heeft geen poot maar een	(been)

Oefening 3

Sommige woordjes kunnen op twee manieren aangevuld worden, bijvoorbeeldoot: poot of boot.

Na oefening 3 moet het *controledictee* worden afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1.☒.6.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1.☐.6.

● Bladzijde 23

Op deze bladzijde wordt apart aandacht besteed aan de **h**. Maak de kinderen attent op de vorm van de letter. De schrijffletter **h** wordt in het hokje rechtsboven geschreven en kan nog even geoefend worden op de stippellijntjes bovenaan bladzijde 23. Schrijf het ezelsbruggetje bijvoorbeeld uit bijlage 2 in het vak linksboven.

Oefening 1

Bespreek de oefening na met de kinderen.

Auditieve oefening

De **h** is een moeilijke letter, omdat hij achterin de keel gevormd wordt, wat moeilijk te zien is. Wel is het aan de keel te voelen als er een **h** gemaakt wordt. Laat de kinderen zelf woorden bedenken die met een **h** beginnen.

Oefening 3

De woorden zijn: 1. haan, 2. haas, 3. huur, 4. hoog, 5. hoop, 6. heel, 7. haar, 8. haal.

● Bladzijde 24

Voordat oefening 1 gemaakt wordt, moeten de kinderen op de letter **k** georiënteerd worden. De schrijffletter **k** wordt in het hokje rechtsboven geschreven. Oefen de schrijfwijze van de letter **k** op de stippellijntjes en schrijf het ezelsbruggetje uit de leesmethode, of eventueel een ezelsbruggetje uit bijlage 2 in het linkervak.

Oefening 1

Vraag de kinderen welke letter in alle woordjes voorkomt. Laat deze letter kleuren.

Auditieve oefening

Ook de **k** wordt achterin de keel gevormd. Er is nu geen trilling voelbaar, in tegenstelling tot bij de **h**.

Oefening: verdeel de woorden in stukjes.

Vervang de eerste letter van elk woord door een **k**. Welk woord wordt het nu?

baas - loop - zaak - veel - maal - rook - zool - week

Oefening 2

Controleer of de kinderen de betekenis van alle woorden uit oefening 1 kennen.

Oefening 4

Laat de kinderen elk woordje met een **h** en een **k** proberen. Pas dan merken de meesten of ze een **h** en een **k** in kunnen vullen, en dus of ze het woord rood mogen kleuren.

● **Bladzijde 25**

Op deze bladzijde wordt aandacht besteed aan de medeklinkers **g**, **j**, **k** en **h**. Daar het probleem bij deze medeklinkers veelal op het auditieve vlak ligt, zijn de auditieve oefeningen op deze bladzijde heel belangrijk. Let hierbij op een goede uitspraak.

Auditieve oefening a

Verdeel de volgende woorden eerst in stukjes.

Hoor je de **g** aan het begin of aan het eind?

hoog - gaap - oog - geef - boog - geen

Auditieve oefening b

Verdeel de volgende woorden in stukjes.

Verander de eerste letter in een **h**. Welk woord wordt het?

kaas - muur - koop - boog - kaal - jaar

Verdeel de volgende woorden in stukjes.

Verander de eerste of de laatste letter in een **g**. Welk woord wordt het?

heen - boot - haan - lees - neef - boos

Verdeel de volgende woorden in stukjes.

Verander de eerste of laatste letter in een **k**. Welk woord wordt het?

haas - rook - haal - koop - roos - haan

Auditieve oefening c

Welke letter hoor je vooraan? Maak daar een ander woord mee.
haas - geef - koop - hoog - gaan - kaal

Auditieve oefening d

Rijmen met de **h, g, j** en **k**.

Schrijf deze letters op het bord.

Opdracht:

bedenk nieuwe - liefst bestaande - rijmwoorden op de volgende woorden:

baas	(haas, kaas)	weet	(heet)
maan	(gaan, haan)	loop	(koop, hoop)
maar	(jaar, haar)	muur	(huur)
leef	(geef)	maal	(kaal, haal)

Deze bladzijde wordt afgesloten met het *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ 7.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 1. ☐ 7.

● Bladzijde 26

Op deze en de volgende bladzijde vindt een herhaling plaats van alle medeklinikers door elkaar.

Oefening 1

Deze kan het best onder leiding van de leerkracht gedaan worden. Laat eerst een woord maken en daarna controleren of het in het 'de'- respectievelijk in het 'het'-rijtje past. Leg zo nodig uit wat het woord betekent.

Ter verduidelijking kan het woord in een zin worden ingevuld. Vooral voor taalzwakke kinderen zal dit een moeilijke oefening zijn!

Oefening 3

Hier zijn soms meer alternatieven mogelijk, bijvoorbeeld Jan heeft pijn in zijn keel/been/teen.

● Bladzijde 27

Oefening 1

Hier wordt een beroep gedaan op de auditieve waarneming. De tekeningen bieden de kinderen steun bij het rijmen.

Oefening 2

Kan men eventueel uitbreiden door de woorden in zinnen te laten invullen.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *einddictee* dat tevens als afsluiting dient van onderdeel I MEDEKLINKERS van werkboek 1.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

II KORTE EN LANGE KLANKEN

● Bladzijde 29

In dit werkboekonderdeel worden naast de lange klanken nu ook de korte klanken **a**, **e**, **i**, **o** en **u** behandeld. Voordat de korte klanken aan de orde komen, moeten de kinderen eerst leren wat een korte klank is door middel van een bordles. Indien de kinderen reeds met dit begrip vertrouwd zijn, kunt u deze oefening overslaan of inkorten.

Bordles

Doel:

Herhaling van de klank en de schrijfwijze van de lange klanken en de kinderen attent maken op de klank en de schrijfwijze van de korte klanken a, e, i, o en u

Materiaal:

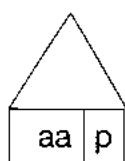
Ruitjesblaadje met daarop de nummers 1 t/m 10 onder elkaar of eventueel een werkblad met 'huisjes'.

Bladzijde 29 uit het werkboek.

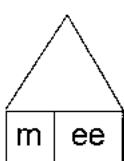
Introductie:

We gaan weer huisjes bouwen met klanken. Wie kan er een huisje op het bord tekenen met een lange klank en een medeklinker?

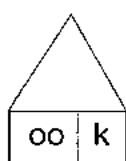
Laat de kinderen hun 'huisjes' op het bord tekenen. Geef zo nodig zelf voorbeelden:

aap

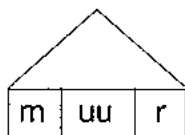
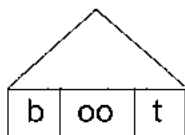
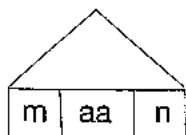
mee

ook

Laat de kinderen de medeklinkers en de lange klanken aanwijzen en als zodanig benoemen. Kleur de lange klanken rood. Wijs de kinderen erop dat ze voor de lange klank een grote 'steen' nodig hebben. Breid dit nu uit naar tekeningen van huisjes met twee medeklinkers en een lange klank.

Vraag de kinderen wat er nu veranderd is.

Laat de kinderen de lange klanken benoemen en rood kleuren.

Wie kan er nu alle lange klanken opnoemen?

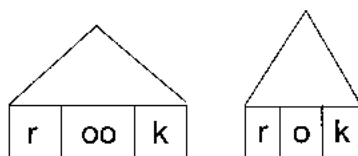
aa, ee, oo, uu

Schrijf ze nu in een hok op het bord.

aa	ee
oo	uu

Veeg alle getekende huisjes uit. Laat het hok met de lange klanken op het bord staan.

Nu tekent de leerkracht twee huisjes naast elkaar:

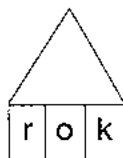
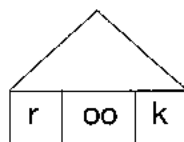

Vraag de kinderen of deze huisjes hetzelfde zijn. Bespreek daarna het verschil: In het eerste huisje zien we in het midden een lange klank (kleurt u deze ondertussen rood), maar in het tweede huisje zien we een... *korte* klank (kleurt u deze blauw).

We hebben daar een kleine 'steen' voor nodig.

Vertel de kinderen dat er vijf korte klanken zijn, noem ze op en vul deze op het bord in een ander hok in, bijvoorbeeld:

aa	ee
oo	uu

a	e	
i	o	u

Leg de kinderen nog eens uit dat je de lange klanken onder het uitspreken lang kunt aanhouden: aaaa..., eeee... enzovoort. U kunt dit motorisch ondersteunen door tijdens het uitspreken een lange streep op het bord - of denkbeeldig in de lucht - te trekken. Laat de kinderen meedoen: in de lucht of op hun tafeltje met hun wijsvinger.

De korte klanken kunnen we niet zo makkelijk lang aanhouden; tijdens het uitspreken trekken we een kort streepje.

Noem nu afwisselend korte en lange klanken op en laat de kinderen zeggen of het om een korte klank of om een lange klank gaat.

Laat hen er het bijbehorende motorische gebaar - in de lucht of met de vinger op tafel - bij maken.

U kunt deze oefening nog op verschillende manieren uitbreiden.

Geef de kinderen een ruitjesblaadje met de nummers 1 t/m 10.

Noem afwisselend korte en lange klanken op. Laat hen bij de korte klanken een streepje over één ruitje zetten en bij de lange klanken over twee ruitjes.

Bijvoorbeeld:

1	-		a
2			oo

Ook kunt u de kinderen een werkblad met 'huisjes' geven, waarbij de woordjes al ingevuld zijn. Laat hen de lange klanken rood kleuren en de korte klanken blauw.

Oefening 1

In deze oefening worden de klanken **oo** en **o** aangeleerd. Hierbij worden de woordjes rook en rok als steun gebruikt.

Als de leerkracht liever gebruik maakt van sleutelwoorden die in de leesmethode voorkomen, of andere ezelsbruggetjes, dan kunnen deze in de grote vakjes bovenaan de bladzijde ingevuld worden. In de kleine vakjes kunnen de schrijffletters geschreven worden, bijvoorbeeld oo en o, en op de stippelijntjes kunnen deze nog eens geoefend worden.

Schrijf de woorden rook en rok op het bord. Geef de letters oo en o een verschillende kleur. Laat de kinderen de woorden lezen en vraag wat er opvalt. Schrijf onder de twee woorden de oo en o nog eens apart op. Laat een aantal kinderen deze tekens nogmaals verklanken. Gebruik de termen lange klank en korte klank.

Auditieve oefening

Steek je duim omhoog wanneer je een woord met een **oo** hoort.
boom - rook - hok - pop - woon - top - kom - rot - sop - noot -
sok - roos

Wanneer de kinderen problemen hebben met deze oefening
kunnen de woorden eerst auditief geanalyseerd worden.

● Bladzijde 30

Oefening 1

Het is niet de bedoeling dat de kinderen de woorden overtrekken. Laat het woord er onder schrijven.

Auditieve oefening

Maak van de oo-woorden een o-woord.

oom - boom - koop - doof - boon - poot - boot - kook - rook - boos

Laat de kinderen deze o-woorden in een zinnetje gebruiken.

Wanneer de kinderen problemen hebben met deze oefening kunnen de woorden eerst auditief geanalyseerd worden.

Oefening 3

Er kunnen verschillende woorden ingevuld worden, zoals bijvoorbeeld: pop - dop - sop; som - kom - dom - bom.

Bespreek de ingevulde woorden en laat ze door de kinderen op het bord schrijven.

Na oefening 4 wordt het *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ 8.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1. ☐ 8.

● **Bladzijde 31**

Bordles

Oefening 1

De introductie van de **ee** en **e** kan op dezelfde wijze plaatsvinden als van de **oo** en de **o**. Zie de bordles en instructies bij bladzijde 29 oefening 1 van het werkboek.

Auditieve oefening

Laat de kinderen woorden met **ee** en **e** bedenken.

Schrijf deze ee- en e-woorden in aparte rijen op het bord.

Laat de kinderen daarna afwisselend een ee- en een e-woord oplezen.

Oefening 3

Laat de kinderen bij deze oefening verschillende kleuren gebruiken. Wanneer er geen kleurpotloden aanwezig zijn, kunnen de rondjes met verschillende figuurtjes gearceerd worden.

● **Bladzijde 32**

Oefening 1

De volgende woorden corresponderen met de nummers:

025: peen	925: been
937: bek	934: bel
938: bes	137: dek
124: deel	135: den

Klassikale oefening

Deel het bord in drieën. Zet in het eerste vak een ee, in het tweede vak een e en in het derde vak de volgende medeklinkers b, p, d, n, m, r, t, s en k.

ee	e	np btmr sk d
----	---	---

Laat de kinderen met de ee, de e en de medeklinkers woorden maken. Deze woorden moeten de kinderen dan in het juiste vak plaatsen.

Na oefening 4 wordt het *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒.9.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1. ☐.9.

● **Bladzijde 33**

Auditieve oefening

Deel een blaadje uit, waarop de volgende vier vakken staan.

oo	o	e	ee

Bied de volgende woorden mondeling aan en laat de kinderen de woorden in de juiste vakken plaatsen:

boos - weet - reep - wel - pop - bos - boom - keek - tol - rem -
bek - hoog

Oefening 3

Veel kinderen - vooral de anderstalige kinderen - zullen dit een moeilijke oefening vinden. De leerkracht zal deze oefening goed met de kinderen moeten doorspreken. Laat de kinderen ter ondersteuning de werkwoordsvorm in een zin gebruiken.

● **Bladzijde 34**

Bordles

Oefening 1

De introductie van de **aa** en **a** kan op dezelfde wijze plaatsvinden als de introductie van **oo** en **o**. Zie de bordles en de instructies bij oefening 1 van bladzijde 29 van werkboek 1.

Auditieve oefening

Steek je duim omhoog wanneer je een woord met een **a** hoort.
maan - haas - sap - lam - laat - das - jas - paal - rat - waar

Wanneer de kinderen problemen hebben met deze oefening kunnen de woorden eerst auditief geanalyseerd worden.

● Bladzijde 35

Oefening 1

Deze oefening kan voor de taalzwakke kinderen moeilijk zijn. Bespreek enkele items en laat de oefening indien mogelijk zelfstandig afmaken. Laat de woorden en lidwoorden in een zin gebruiken.

Auditieve oefening

Maak van de **aa**-woorden een **a**-woord als het kan en bedenk er dan een zin mee.

naam - raam - gaap - baas - haas - paal - haal - maan - haan -
laat - maak - haak - waar - naar - maag - laag

Oefening 3

De woorden zijn: kat - man - lam - nat.

Na oefening 3 wordt het *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1.☒.10.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 1.☐.10.

● Bladzijde 36

Oefening 1

Gebruik bij deze oefening de termen lange klank en korte klank.

Auditieve oefening

Laat de kinderen onderstaande woorden eerst op het gehoor analyseren. Vervolgens moeten zij zeggen welke klank ze in het midden horen.

Tot slot mag een kind het woord op het bord in de juiste rij schrijven (namelijk onder **oo**, **o**, **ee**, **e**, **aa** of **a**).

sop - rem - hoop - ham - pas - fee - wol - leen - dek - woon -
heg - som - geen - wat - gaap - poos - bes - los - neef - dag -
hem - gas - boog - dom - waar - leeg - gaat - raar - maag

● Bladzijde 37

Oefening 1

Door de middelste klank te veranderen kunnen de kinderen nieuwe woorden maken. Er zullen ook kinderen zijn die nieuwe woorden met tweetekensklanken

zoals ui en eu maken. Natuurlijk mag dat. Zij verdienen een pluimpje als ze die woorden goed geschreven hebben.

Mochten er fouten in zitten, leg er dan niet te veel nadruk op, maar vertel de kinderen dat de woorden met tweetekensklanken later besproken zullen worden.

Auditieve oefening

Deel het bord in vijf vakken en schrijf achtereenvolgens in de vakken **o**, **ee**, **e**, **aa** en **a**. Bied daarna de onderstaande woorden aan. De kinderen moeten de middenklank veranderen in: eerst een o, dan een ee, dan een e, dan een aa en ten slotte een a. Wanneer het woord bestaat, wordt het in het desbetreffende vak geschreven.

boos - rook - poot - kook - boon - hoog

Oefening 2

Soms wordt het woord dat moet worden ingevuld voorafgegaan door een plaatje, maar soms ook niet. Dan speelt het zinsbegrip een belangrijke rol. Aan de zin die ervoor of erachter staat, heeft het kind steun bij de juiste keuze van het woord.

● **Bladzijde 38**

Oefening 1

Schrijf de woorden ook op het bord. Geef de letter **i** een kleur.

Laat de kinderen de woorden lezen. Bespreek de betekenis van de woorden. Schrijf de letter **i** groot op het bord en laat deze verklanken.

De hokjes bovenaan kunnen weer gebruikt worden voor het schrijven van de **i** en het eventuele ezelsbruggetje.

Auditieve oefening

Steek je duim omhoog wanneer je een woord met een **i** hoort.

poot - pil - pit - pet - sop - sip - keek - kin - wip - weet - lig - laag - leeg
- gil - ren - ril

Wanneer de kinderen problemen hebben met deze oefening kunnen de woorden eerst auditief geanalyseerd worden.

Oefening 2

De kinderen zouden per vergissing ook een streep onder het woordje 'niet' kunnen zetten; hierin bevindt zich immers ook een **i**. Leg de kinderen uit dat in dit woord de **i** en **e** samen één klank vormen, de **ie**, en dat er daarom een vierkantje omheen getekend is.

Het is dus geen echt **i**-woord.

● Bladzijde 39

Bladzijde 39 biedt herhalingsstof over **o, oo, e, ee, a, aa** en **i**.

Oefening 1

Leg de kinderen uit wat zij moeten doen aan de hand van een paar voorbeelden.

Auditieve oefening

Geef de kinderen een blaadje.

Opdracht: schrijf op welke klank je in het midden hoort.

1 paal	4 los	7 wit	10 heg
2 mes	5 kin	8 weeg	11 boos
3 geen	6 wat	9 lig	12 kat

Na oefening 3 wordt het *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ Herhalingsstof: bladzijde 1. ☒ 11.

☐ Verrijkingstof: bladzijde 1. ☐ 11.

● Bladzijde 40

Bordles

Oefening 1

De introductie van de **uu** en **u** kan op dezelfde wijze plaatsvinden als de introductie van de andere lange en korte klanken. Zie de bordles en instructie bij oefening 1 van bladzijde 29 van het werkboek. Bespreek de betekenis van de nieuwe woorden. Na het behandelen van de woordjes mogen de kinderen zelfstandig de goede woorden bij de plaatjes invullen.

Auditieve oefening

- Welke klanken hoor je in de volgende woorden?
duur - bes - haar - bus - huur
- Verander bij de volgende woorden de klank in het midden in een **u**:
bes - mis - pit - bek - dan - kas - haan - mag - los
- Verander de klank in het midden in een **uu**:
daar - maar - haar

● Bladzijde 41

Auditieve oefening

- Ik zeg twee woorden. In welk woord hoor je de lange klank?
Zeg die lange klank nog eens.
dun - duur Wat was de lange klank? **uu**
muur - mus
huur - hut
mug - muur
hut - tuur
uur - juf
- Nu zeg ik drie woorden. Welk woord klinkt er anders in het midden? Hoor je daar een korte of een lange klank?
muur - duur - dus korte klank
buk- put- huur lange klank
tuur - muur - mug korte klank
huur - dun- duur korte klank
rug- muur - hut lange klank

Oefening 3

Help de kinderen even op gang door enkele voorbeelden te geven.

Oefening 4

De goede zin is: 'Er zit een mug op de rug van de juf.'

Na oefening 4 wordt het *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ 12.

☒ *Verrijkingstof*: bladzijde 1. ☒ 12.

● Bladzijde 42

Bladzijde 42 en 43 bieden herhalingsstof: **o, oo, e, ee, a, aa, i, u** en **uu**.

Auditieve oefening

Maak een nieuw woord door de eerste letter te veranderen!
kin - man - jas - bom - rol - ben - het - lip - gil - rug - paal -
maan - weeg - boos - noot - muur

Oefening 2

Dit is een moeilijke oefening. Deze oefening kan eventueel klassikaal worden behandeld.

● Bladzijde 44

Op deze laatste bladzijde van LANGE EN KORTE KLANKEN wordt speciaal aandacht besteed aan moeilijke woorden als heel, geel, keel enzovoort. Probleem hierbij is dat onder invloed van de eind-l de klank ee naar de klank i neigt, waardoor kinderen vaak fouten gaan maken: hil in plaats van heel, gil in plaats van geel enzovoort.

Bordles

Doel:

Kinderen erop attent maken dat onder invloed van de **eind-l** de klank ee op de klank i gaat lijken.

Materiaal:

Bladzijde 44 uit het werkboek.

Introductie:

Laat de kinderen de woorden uit oefening 1 lezen. Schrijf de woorden nog eens op het bord en accentueer de ee en de i met een apart kleurtje. Bespreek met de kinderen dat deze woorden bijna hetzelfde klinken. Maar als je goed oplet, zijn er toch verschillen. Bedenk maar eens twee zinnestels: één met het woord geel en één met het woord gil. Probeer dan geel en gil eens lang aan te houden, terwijl je de zin zegt. Bij geel kan dat wel maar bij gil niet. 'Ik geef een giuuuu' lijkt dan op 'Ik geef een geeeeee'. Je moet het woord kort aanhouden en dus gil schrijven.

Kun je het lang aanhouden zonder dat de betekenis verandert, dan moet je geel schrijven.

Auditieve oefening

- Schrijf twee woorden op het bord: keel en gil.
Noem nu de volgende woorden op en laat de kinderen vertellen of die woorden bij keel of bij gil horen:
pil - deel - geel - wil - heel - meel - ril - bil - veel

Laat bij twijfel onderzoeken of het woord in een zin lang aangehouden kan worden.

- Laat de kinderen zoveel mogelijk rijmwoorden bedenken bij de volgende woorden:
gil - keel - pil - geel

Oefening 3

Maak de kinderen duidelijk wat er bij deze oefening van hen verwacht wordt door enkele items met ze te bespreken.

Oefening 4

Het antwoord op de vraag is: een ijsje!

Het is niet de bedoeling dat de kinderen dit woord opschrijven, maar dat zij er een tekening van maken.

Het onderdeel II KORTE EN LANGE KLANKEN wordt afgesloten met een *einddictee*. Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

Deel 2

III TWEETEKENKLANKEN

In dit onderdeel van werkboek deel 2 van niveau 1 worden de tweetekenklanken **ie**, **ij**, **ui**, **oe** en **eu** behandeld. De tweetekenklank **ei** komt op niveau 4 aan de orde en de tweetekenklanken **ou** en **au** op niveau 5.

Door middel van een bordles worden de vijf tweetekenklanken besproken.

● Bladzijde 2

Bordles

Doel:

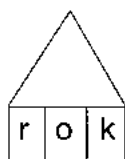
Kinderen bekend maken met tweetekenklanken: **ie**, **ij**, **eu**, **oe**, **ui**.

Introductie:

Weten jullie nog hoe we huisjes gebouwd hebben met korte klanken en medeklinkers?

Wie kan er een huisje op het bord tekenen?

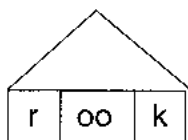
Voorbeeld:

We hebben ook huisjes gebouwd met lange klanken en medeklinkers.

Wie kan er een huisje op het bord tekenen?

Voorbeeld:

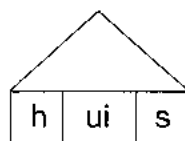

De lange klanken hebben een grote steen nodig en de korte klanken een kleine steen.

De lange klanken kleuren we rood en de korte klanken kleuren we blauw.

Als de kinderen dit weer weten, kan er verdergegaan worden.

Nu zijn er nog andere klanken en die hebben ook een grote steen nodig. Op het bord tekent u het volgende huisje:

We noemen de ui een tweetekenklank omdat hij uit twee tekens bestaat. Schrijf de volgende tweetekenklanken nu in een hok op het bord:

ie	ij	eu
oe	ui	

(Eventueel kunt u, als de kinderen vragen waarom de ij maar uit één teken bestaat, vertellen dat we vroeger ij los schreven.)

De tweetekenklanken kleuren we geel.

Laat nu de kinderen korte woorden bedenken met daarin een tweetekenklank. Van een aantal woorden worden de huisjes op het bord getekend.

Oefening 1

Op bladzijde 2 wordt de tweetekenklank **ie** aangeboden.

In het hokje rechtsboven kan de ie geschreven worden.

Als u gebruikmaakt of wilt gaan maken van een ezelsbruggetje (bijvoorbeeld een ezelsbruggetje of hulpwoord uit de leesmethode of uit bijlage 2) kunt u dit laten schrijven in het grote vak linksboven.

Op de stippellijntjes kan het schrijven van de ie nog eens geoefend worden. De woorden uit deze oefening kunnen eventueel auditief geanalyseerd worden. De volgende oefening sluit hier goed bij aan.

Auditieve oefening

Laat de kinderen de onderstaande woorden auditief analyseren. Is het een **ie**- of een **i**-woord? De ie en de i moeten duidelijk uitgesproken worden.

mier - riet - rit - mis - kies - giet - wil - liep - lig - hier - lieg - lip

Oefening 3

De woorden moeten van boven naar beneden gemaakt worden, de ie mag geen ei worden.

De woorden zijn dus:

riet	wiel	diep
liet	hiel	liep

● Bladzijde 3

Auditieve oefening

Deze oefening is een voorbereiding op oefening 2. Laat de kinderen de onderstaande woorden in stukjes zeggen. Kan de ie vervangen worden door de ee (en andersom) en welk woord wordt het dan? lief - heet - tien - diep - deeg - hiel - neef - nies - teen - geel - giet

Oefening 2

Indien de kinderen hier erg veel moeite mee hebben, kan deze oefening mondeling geanalyseerd en gesynthetiseerd worden.

Bijvoorbeeld:

d - ie - p → diep

d - ee - p → kan niet want deep bestaat niet.

Oefening 3

In deze oefening gaat het om de tegenwoordige en de verleden tijd. Dit kan voor een aantal kinderen erg moeilijk zijn. Behandel deze oefening eventueel klassikaal.

● Bladzijde 4

Op deze bladzijde wordt de **ij** aangeboden. In het hokje rechtsboven kan de ij geschreven worden. In het hokje linksboven kan bijvoorbeeld het ezelsbruggetje of hulpwoord uit de leesmethode geschreven worden of eventueel uit bijlage 2. Op de stippellijntjes kan het schrijven geoefend worden.

Auditieve oefening

Steek je duim omhoog wanneer je een woord met een **ij** hoort.
fijn - biet - hij - hek - heel - kijk - haai - bijt - teen - riem - rijm - wijs

● Bladzijde 5

Oefening 1

Als voorbereiding kunnen wat rijmoefeningen gedaan worden, bijvoorbeeld: 'Wie weet woorden die rijmen op pijp?'

Besteed aandacht aan de betekenis van de woorden.

● Bladzijde 6

Op bladzijde 6 en 7 worden de tweetekenklanken **ie** en **ij** door elkaar aangeboden.

Auditieve oefening

Maak van de **ie**-woorden **ij**-woorden als het kan en bedenk er dan een zin mee.

wie - tien - biet - lief - lieg

Maak van de **ij**-woorden **ie**-woorden als het kan en bedenk er dan een zin mee.

fijn - pijp - dij - jij - rijp

● Bladzijde 7

Oefening 1

De woorden zijn: pijn, dief, fijn, piep, lief, pijp, pijl, giet, wieg, rijk.

Oefening 3

Deze oefening kan met de kinderen besproken worden, zodat de verschillende mogelijkheden aan bod kunnen komen.

Na oefening 4 wordt het *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ .13.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1. ☐ .13.

● Bladzijde 8

Op deze bladzijde wordt de tweetekenklank **oe** voor het eerst aangeboden. De volgorde van de o en de e kan voor een kind een probleem zijn: het kind weet niet goed welke letter het eerst en welke letter het laatst komt. In het hok links bovenaan bladzijde 8 kan de leerkracht, indien gewenst, een hulpwoord of ezeisbruggetje uit de leesmethode of uit bijlage 2 invullen. Het schrijven van de tweetekenklank oe kan bovenaan de bladzijde geoefend worden op de stippellijntjes.

Auditieve oefening

Bedenk één of meer rijmwoorden bij de volgende woorden:

boot - bok - boek - loop - tol - toen - poes - boos - koe

Oefening 2

In het mandje moeten appeltjes met oe getekend worden. Daarna mogen de kinderen zelf nieuwe woorden bedenken met de andere gegeven letters. Bespreek de zelfbedachte woorden in de groep. Besteed aandacht aan de betekenis van de woorden.

Oefening 3

Om de kinderen te helpen kan de leerkracht zeggen dat alle zinnen met het woordje 'ik' beginnen.

● Bladzijde 9

Oefening 3

De kinderen mogen zelf korte, lange of tweeteekenklanken bedenken en invullen. Wijs de kinderen erop dat het wel woorden moeten zijn die ze kennen!

● Bladzijde 10

Op bladzijde 10 en 11 worden de tweeteekenklanken **ie**, **oe** en **ij** door elkaar aangeboden.

Auditieve oefening

We gaan zelf woorden bedenken met **ie**, **oe**, **ui**, **ij**. Let goed op: we gebruiken telkens de laatste letter van het vorige woord!

Begin bijvoorbeeld met het woord **poes**. Welke klank horen jullie aan het eind? De **s**. Maak daar nu een nieuw woord mee met **ie**, **oe** of **ij**, en **ui**. Voorbeeld: **soep**.

Daarna: **pijn**. Daarna **niet** enzovoort.

Help de kinderen eventueel door de laatste klank van het vorige woord al te noemen. Ook kunnen, indien nodig, de tweeteekenklanken **ie**, **oe**, **ui** en **ij** op het bord geschreven worden.

Oefening 3

De oplossing van de rebus is: 'Wie bijt er in de koek en moet dan in de hoek?'

● Bladzijde 11

Oefening 1

Bij het verhaaltje 'naar de boer' moeten de kinderen er zelf achter komen dat het om de klanken **ie**, **oe** en **ij** gaat.

Oefening 3

Laat de kinderen eventueel de reeds gebruikte woordjes doorstrepen.

● Bladzijde 12

Op deze bladzijde wordt de tweeteekenklank **ui** aangeboden. In het hokje rechtsboven schrijven de kinderen de **ui**. Het hokje linksboven is bedoeld voor het ezelsbruggetje of hulpwoord en op de stippellijntjes kunnen de kinderen het schrijven van de **ui** oefenen.

Het verhaaltje op bladzijde 12 kan groepsgewijs gelezen worden. Ga na of de

betekenis van de woorden bij de kinderen bekend is. Het verhaaltje kan eventueel nagespeeld of naverteld worden, waarbij de betekenis van de ui-woorden besproken wordt.

Oefening 2

De woorden die overblijven zijn: huis, tuin, lui, ruik, huil en buit.

Auditieve oefening

Steek je duim omhoog wanneer je een woord met een **ui** hoort.
Een kind dat het fout doet, moet het woord auditief analyseren.
muis - aal - uil - baan - doen - duim - duik - peen - haal - huil

● Bladzijde 13

Oefening 2

Kijk deze oefening met de kinderen na (bijvoorbeeld op het bord).

Oefening 3

De kinderen moeten hier een ik-afleiding van het hele werkwoord maken. Dit moet eerst besproken worden.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ 14.

☒ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1. ☒ 14.

● Bladzijde 14

Op bladzijde 14 en 15 worden de **oe**, **ui**, **ie** en **ij** door elkaar aangeboden.

Oefening 2

Indien de kinderen moeite hebben met deze oefening, kunnen de woorden ook eerst onder de plaatjes geschreven worden.

Auditieve oefening

Deel het bord in vier vakken en schrijf achtereenvolgens in de vakken: **ie**, **ij**, **oe** en **ui**.

Bied daarna de onderstaande woorden aan. De kinderen moeten de middenklank veranderen in eerst een **ie**, dan een **ij**, dan een **ui** en tenslotte in een **oe**. Wanneer het woord bestaat, wordt het in het desbetreffende vak geschreven.

boot - pan - dof - ton - bek - wol - raam - was

● Bladzijde 15

Oefening 1

De tweeteekenklanken komen in de grote hokjes te staan.
De oplossing van de puzzel is: mijn kies.

Oefening 3

De kinderen die moeite hebben met deze oefening, kunnen de woorden eerst onder het plaatje zetten.

● Bladzijde 16

Op deze bladzijde wordt de **eu** aangeboden. In het hokje rechtsboven schrijven de kinderen de eu. Het hok linksboven is bedoeld voor het ezelsbruggetje of hulpwoord en op de stippelijntjes kunnen de kinderen het schrijven van de eu oefenen. Het verhaaltje op bladzijde 16 kan groepsgewijs gelezen worden. Bespreek de betekenis van de eu-woorden.

Auditieve oefening

Steek je duim omhoog wanneer je een woord met een **eu** hoort. De kinderen die het fout doen, moeten het woord auditief analyseren.
keus - mus - leuk - maak - buik - reus - beuk - mees - kus - deuk

● Bladzijde 17

Oefening 2

De woorden zijn:
1. neus, 2. deuk, 3. heup, 4. leun, 5. jeuk.

● Bladzijde 18

Op deze bladzijde worden de **ui** en **eu** door elkaar aangeboden.
Vooral anderstalige kinderen zullen problemen hebben met deze tweeteekenklanken, daar deze in hun taal niet voorkomen.

Auditieve oefening

Zeg het woord na en maak er daarna een zin mee:
heus - huis - beuk - buik - deuk - duik

Oefening 2

Leg de oefening uit door één zin met de kinderen te bespreken.

Na oefening 3 wordt het *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1.☒.15.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 1.☐.15.

● Bladzijde 19

Op bladzijde 19, 20 en 21 worden de tweetekensklanken door elkaar aangeboden.

Klassikale oefening

De leerkracht dicteert de volgende woorden en de kinderen schrijven ze bij de goede tekening. Het zijn **ui**-, **eu**-, **ie**-, **oe**- en **ij**-woorden. Bij elke tekening komen vier woorden te staan (het eerste woord in het vak en de drie andere op de lijntjes). Na afloop vormen de vijf woorden die in de hokjes geschreven zijn de volgende zin: 'Hij doet die peuk uit'. Deze zin wordt onder de vakken nog eens geschreven. De klassikale oefening kan op het bord besproken worden.

De woorden zijn:

uit - hij - peuk - muis - doet - pijl - die - reus - pijp - tien - jeuk - soep -
duim - rijm - boer - heup - wieg - buik - dief - koek

● Bladzijde 20

Oefening 1

Deze oefening kan ook eerst mondeling behandeld worden.

Na oefening 2 wordt het *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1.☒.16.

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 1.☐.16.

● Bladzijde 21

Op deze bladzijde worden de **b** en de **d** herhaald in combinatie met tweetekensklanken, korte klanken en lange klanken.

Voor de kinderen die problemen hebben met de **b** en de **d** kunnen de ezelsbruggetjes nog eens besproken worden. Wijs op het verschil tussen de **b** en de **d**.

Oefening 1

Bespreek deze oefening klassikaal.

Auditieve oefening

Welke twee woorden beginnen met dezelfde klank?

Welke klank is het?

boom - boot - doos

boek - doel - doek

dak - das - bak

bos - dop - bot

dun - bus - dus

Herhaal de woorden hierboven. Welk woord begint met een andere klank?

Welke klank is het?

Oefening 3

Laat het kind zo nodig in zichzelf of fluisterend analyseren en synthetiseren.

Klassikale oefening

Introductie:

De leerkracht schrijft een woord langzaam op het bord. Nadat het woord is opgeschreven, wordt het afgedekt en moeten de kinderen het woord opschrijven. Daarna kunnen de kinderen controleren of ze het woord goed geschreven hebben. Onder de voorste letter wordt een streep gezet, zodat deze goed de aandacht krijgt.

De woorden zijn:

bal - dak - doos - big - dik - been - bok - duur - doel - boek - beuk -

duim - bijl

● **Bladzijde 22**

Op bladzijde 22 worden de **b**, de **d** en de **p** door elkaar behandeld in combinatie met tweetekensklanken, korte en lange klanken.

Auditieve oefening

Rijmen met de **p**, de **b** of de **d**.

Alleen woorden die bestaan, mag je noemen.

Bijvoorbeeld wat rijmt er op zoek? boek en doek.

De woorden zijn:

geen - roos - leeg - zak - rot - zit - luis - leuk - rijk

Oefening 1

Wijs nog eens op het verschil tussen p, b en d.

Na oefening 4 wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1.☒.17.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1.☐.17.

● Bladzijde 23

Auditieve oefening

Welke woorden rijmen op:

in - om - aan - ham - geen - oom - en

Klassikale oefening

Doel:

Auditieve of visuele discriminatie tussen de letters/klanken **eu, uu, e, u, ui** en het correct opschrijven van woorden met deze letters/klanken.

Materiaal:

De leerkracht dient een lijst met eu-, uu-, e-, u- en ui-woorden bij de hand te hebben. Als voorbeeld kan onderstaande lijst dienen.

eu	uu	e	u	ui
leuk	uur	pen	mus	ruim
deuk	muur	bel	lus	lui
heus	tuur	heg	dun	buis
peuk	duur	ken	buk	ruil
reus	huur	rem	nul	buig

- Om het helemaal 'echt' te maken kunnen deze woorden op kaartjes gezet worden. De kaartjes gaan in een zak.
- Bladzijde 23 van het werkboek deel 2
- een pen

Organisatie:

De klas wordt in vijf groepjes kinderen verdeeld. Van elke groep gaan de kinderen zo dicht mogelijk bij elkaar zitten. Elk groepje krijgt een eigen 'huis om in te wonen' (zie bladzijde 23).

Bijvoorbeeld het eerste groepje is het groepje van de eu. Dit groepje mag in het huis met het platte dak wonen. De kinderen van groep 1 vullen in het dak een eu in het hokje in; groep 2 vult uu in het dak van het volgende huis in. Op deze wijze worden de vijf huizen verdeeld en gekenmerkt.

Het spel

Vertel de kinderen dat de bedoeling van het spel is dat hun huis vol komt met woorden, bijvoorbeeld eu- (bij het eu-huis) of ui- (bij het ui-huis) woorden. Deze woorden worden door de leerkracht, of door diens assistent(e) - een kind! - uit de zak gepakt en opgelezen. Als het woord gezegd is,

moet het groepje waar het woord thuishoort de hand opsteken. Als het goed is mag het groepje daarna het woord in z'n huis invullen. Als het woord er echter niet thuishoort en kinderen uit het groepje toch hun hand opgestoken hebben, dan moet het groepje een streepje zetten, bijvoorbeeld bij het dak.

Het groepje dat het eerst vijf woorden goed opgeschreven heeft (de foute streepjes worden afgetrokken), heeft gewonnen. de leerkracht controleert de resultaten.

De groepjes kunnen nu gaan 'verhuizen' en dus in hun werkboek een andere letter in het dak van hun nieuwe huis invullen. Het spel kan weer van voren af aan beginnen.

N.B. De leerkracht dient te noteren welke woorden er opgelezen zijn. De assistent(e) kan eventueel het opgelezen kaartje weer in de zak terugdoen.

Variatiemogelijkheden:

- De woorden worden niet hardop gelezen, maar op het bord geschreven, en daarna uitgeveegd (visueel dictee).
- De kinderen worden in groepjes verdeeld. Elk groepje krijgt een 'huis' toegewezen. Tijdens het spel vullen de kinderen niet alleen het eigen huisje in, maar ook de andere huisjes. Wel moeten de kinderen erop letten dat zij goed reageren als er een woord uit hun eigen huis wordt opgelezen of opgeschreven.

● Bladzijde 24

Op bladzijde 24 worden de letters **h**, **k**, **g** en **j** door elkaar behandeld in combinatie met tweetekensklanken, korte en lange klanken.

Oefening 1

Wijs de kinderen erop dat de woorden horizontaal en verticaal moeten kloppen, dus nummer 1 wordt: hoek en kaas.

Auditieve oefening

De leerkracht zegt drie woorden. Welk woord is anders?

De woorden zijn:

1. haas - haas - kaas	6. gat - kat - gat
2. gas - jas - jas	7. heen - heen - geen
3. gek - gek - hek	8. haar - jaar - haar
4. ham - kam - kam	9. hij - jij - jij
5. jok - hok - hok	10. heus - keus - heus

Aan het eind van deze bladzijde wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ .18.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1. ☐ .18.

● Bladzijde 25

Op deze bladzijde wordt de **ie** in combinatie met de **i** behandeld.

Oefening 1

Let er wel op dat er twee bestaande woorden gemaakt worden.

Auditieve oefening

Van welk i-woord kun je een **ie**-woord maken?

Welk woord wordt het dan?

De woorden zijn: lig - wip - wil - dit - dik - lip - pit

Oefening 2

De hokjes 1-2-3 vormen de woorden bier, wit en piep.

● Bladzijde 26

Op bladzijde 26 worden de **i**, de **ie**, de **e** en de **ee** door elkaar behandeld.

Laat de kinderen voordat ze oefening 1 maken eerst zelf woorden met een **ee** en een **e** bedenken. Wijs ze nog eens op het verschil: lange klank en korte klank.

Oefening 2

Leg de kinderen, indien nodig, nog eens het verschil uit tussen de **ee** (kun je lang aanhouden: geeeeel) en de **i** (als je de **i** lang aanhoudt, wordt het een **ee**, luister maar:

gil - giiil → geel).

Auditieve oefening

Welke klank hoor je in het midden? Maak een zinnetje met het woord.

De woorden zijn:

leeg - lieg - leg - lig - deel - ril - tel - wiel - liep - lip

● Bladzijde 27

Op deze bladzijde worden de **ui**, **uu** en **u** én de **o**, **oo** en **oe** door elkaar behandeld.

Oefening 1

In elke zin moet een uu-woord, een u-woord en een ui-woord ingevuld worden. Bespreek nog eens het verschil tussen de uu en de u.

Oefening 2

De woorden die bij de plaatjes geschreven moeten worden, zijn:
huis, muis, mus, muur, ruit, uur, juf, duim, rug, bus, buik.

Auditieve oefening

Welke klank hoor je in het midden? Verander de middelste klank, als het kan, in een **o**, een **oo** of een **oe** en maak er een zinnetje mee.

De woorden zijn:

kook - bof - toen - poos - kop - soep - rook - hok - boek

Oefening 3

Bespreek deze oefening klassikaal na. Er zijn soms meer mogelijkheden.

Oefening 4

De oplossing van de rebus is: 'Ik kom om vier uur met de bus naar huis.'

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ 19.

☒ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1. ☒ 19.

● Bladzijde 28

Op deze bladzijde wordt de **eu**, **uu** en **e** door elkaar behandeld.

Auditieve oefening

De kinderen verzinnen om de beurt een woord met **e**, **uu** of **eu**.

Bijvoorbeeld: kind 1 zegt een woord met een e, kind 2 zegt een woord met een uu, kind 3 zegt een woord met een eu en kind 4 maakt weer een woord met een e. Zo krijgt de hele groep een beurt.

Een andere mogelijkheid is dat elk kind drie woorden moet bedenken, één met eu, één met uu en één met e.

Oefening 1

De leerkracht kan een of twee zinnen met de kinderen behandelen.

Oefening 2

Taalzwakke kinderen vinden dit soort oefeningen vaak erg moeilijk. Met hen kan de oefening eerst mondeling gedaan worden. Laat de lidwoorden en de zelfstandige naamwoorden eventueel in een zinnetje gebruiken.

Oefening 3

Er zijn woorden waarbij meer mogelijkheden zijn, bijvoorbeeld bij l...k kan lek en leuk ingevuld worden. Kinderen die dit merken, kunnen zo'n woordje rood kleuren, of het andere woord erachter schrijven.

Oefening 4

De oplossing van de rebus is: 'Gaaf er heus een bus om tien uur?'

● Bladzijde 29

Op deze bladzijde komen **ui**, **eu**, **e**, **uu**, **u** en **ij** door elkaar aan de orde.

Oefening 1

Het is de bedoeling dat de kinderen met de medeklinkers uit de wagons en één van de letters uit de stoomwolk, woordjes maken. Daarbij moeten zij zich afvragen of het woorden zijn die zij kennen. Daarna mogen zij het woord opschrijven.

Auditieve oefening

Welk woord hoort niet in het rijtje? Waarom niet?

huis - muis - <i>lus</i>	(iets moeilijker)
<i>duur</i> - neus - reus	kuit - <i>rug</i> - ruit
bel - wel - <i>deuk</i>	<i>buk</i> - beuk - jeuk
muur - huur - <i>gum</i>	peuk - <i>lek</i> - leuk
<i>tuin</i> - duur - tuur	huis - buis - <i>heus</i>
keus - heus - <i>rek</i>	bus - <i>buis</i> - lus
	lek - <i>leuk</i> - bek

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 1. ☒ .20.

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 1. ☐ .20.

● Bladzijde 30

Klassikale oefening

Een quiz

De bedoeling van deze quiz is dat de kinderen, individueel of in groepjes van twee of meer kinderen, de antwoorden op de door de leerkracht gestelde vragen opschrijven.

Voor elk goed antwoord krijgt het kind een punt en als het antwoord correct geschreven is, krijgt hij/zij nog een extra punt. Het zijn ie-, oe-, ij-, ui- of eu-woorden.

In het b-vak moeten de kinderen daarna nog een bestaand rijmwoord opschrijven. Elk goed rijmwoord levert nog eens een extra punt op. De oefening wordt klassikaal nabesproken.

De quizvragen zijn:

1. welk dier zegt: piep, piep?	(muis)
2. ik heb een bal gekregen en nu is die bal dus van	(mij)
3. er staan verhalen in	(boek)
4. als ik een kriebeltrui aan heb, heb ik	(jeuk)
5. je kunt er tabak in stoppen en er mee roken	(pijp)
6. het regent heel hard, het	(giet)
7. dit dier graast in de wei en geeft melk	(koe)
8. ik heb verdriet, er komen tranen in mijn ogen als ik	(huil)
9. dat vind ik heel erg prettig, dat vind ik	(fijn)
10. het is een gele drank met wit schuim erop en je kunt er dronken van worden	(bier)

Onderdeel III TWEETEKENKLANKEN wordt afgesloten met een *einddictee*. Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

3.6.3 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

☒ NOG EEN KEER

(Blz. 1. ☒ 2 t/m 1. ☒ 20)

Algemeen

Iedere bladzijde herhalingsstof is gekoppeld aan een controledictee uit het werkboek. Indien een kind de aangeboden stof onvoldoende of twijfelachtig beheerst, dat wil zeggen het controledictee *niet* voor tenminste 80% goed maakt, kan extra oefenstof in de vorm van een herhalingsbladzijde aangeboden worden (parallel met scoringsformulieren!)

De oefeningen van de herhalingsstof zijn samengesteld op grond van dezelfde woordenlijst als de oefeningen in het werkboek.

De auditieve oefeningen zijn in de methode 'Spelling in de lift PLUS' zeer belangrijk. Op iedere bladzijde van de herhalingsstof staat een auditieve oefening. De auditieve oefening sluit aan bij de leerstof op de desbetreffende bladzijde met herhalingsstof.

Bij het herhalen van letters en klanken kunt u wederom gebruik maken van de globaal-, hulp- of sleutelwoorden en ezelsbruggetjes uit de gevolgde leesmethode.

Ook kunt u uit bijlage 2 een ezelsbruggetje selecteren.

I MEDEKLINKERS

● Bladzijde 1. ☒ .2

(na controledictee bladzijde 7 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

Bedenk een woord dat begint met dezelfde klank als:

maan - poos - weet - taal - koop - raak - haas - boom - mees -
paal - weeg - keel - rook - heen - boos

Oefening 2

Het kind erop wijzen dat ze in de richting van de pijl moeten lezen.

● Bladzijde 1. ☒ .3

(na controledictee bladzijde 9 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

Zeg of je in het woord een **g** achteraan hoort.

laag - raam - oog - weeg - boot - week - tuur - maag - deel - haar - deeg
- haan - mee - hoog

Oefening 1

Laat de woorden nog eens hardop lezen.

● Bladzijde 1. ☒ .4

(na controledictee bladzijde 15 van werkboek deel 1).

Auditieve oefening

Zeg of je van de volgende woorden ook een woord met een **b** of een **d** kunt maken.

Voorbeeld: van toon kun je boon maken, maar niet doon. In boon hoor ik een b.

De woorden zijn:

veeg - vaar - heen - veel - roos - zoom - gaan - leeg - gaas - vuur

Oefening 3

Bij de cijfers 1 - 2 - 3 komt het woord boos te staan.

● **Bladzijde 1. ☒ .5**

(na controledictee bladzijde 18 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

Schrijf op of je in het woord een **m** of een **n** hoort.

1. naar	5. maan	9. maar
2. muur	6. neef	10. haan
3. nee	7. meel	11. boom
4. mee	8. naam	12. noot

Oefening 1

Laat door ieder stukje dat gebruikt is een streep zetten.

Oefening 3

Zelf zinnen maken is misschien nog erg moeilijk.

Geef hierbij extra ondersteuning.

Oefening 4

Wijs het kind erop dat de laatste letter van een woord tevens de eerste letter van het volgende woord vormt.

● **Bladzijde 1. ☒ .6**

(na controledictee bladzijde 22 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

Wat hoor je in het woord: een **p**, een **d** of een **b**

paar - reep - been - deeg - peen - boot - poot - duur - boog -
baan - paal - doof - daar - gaap - baas - koop - doos

Oefening 2

Indien het kind moeite heeft met de letters p, d en b kunnen ezelsbruggetjes (zie hiervoor bijlage 2) nogmaals aangeboden worden.

Oefening 4

Wijs het kind erop dat de lange klank in het grote hok moet worden geschreven.

● **Bladzijde 1. ☒ .7**

(na controledictee bladzijde 25 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

Rijmen met de **h, g, j** en **k**.

Schrijf deze letters op het bord.

Opdracht: bedenk nieuwe - liefst bestaande - rijmwoorden op de volgende woorden:

baas (haas, kaas)	weet (heet)
maan (gaan, haan)	loop (koop, hoop)
maar (jaar, haar)	muur (huur)
leef (geef)	maal (kaal, haal)

II KORTE EN LANGE KLANKEN

● **Bladzijde 1. ☒ .8**

(na controledictee bladzijde 30 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

Maak van de **oo**-woorden een **o**-woord.

oom - boom - koop - doof - boon - poot - boot - kook - rook - boos

Laat de kinderen deze o-woorden in een zinnetje gebruiken.

Wanneer de kinderen problemen hebben met deze oefening, kunnen de woorden eerst auditief geanalyseerd worden.

Indien nodig kan uitleg plaatsvinden van korte en lange klanken (zie bordles bij bladzijde 29 van werkboek deel 1)

Oefening 4

Wijs erop dat de lange klank in een groter hok staat dan de korte klank.

Onder de pijl komt poot te staan.

● **Bladzijde 1. ☒ .9**

(na controledictee bladzijde 32 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

Laat de kinderen woorden met **ee** en **e** bedenken.

Schrijf deze ee- en e-woorden in aparte rijen op het bord.

Laat de kinderen daarna afwisselend een ee- en een e-woord oplezen.

Oefening 2

Laat de woorden die gebruikt zijn wegstrepen.

● Bladzijde 1. ☒ .10

(na controledictee bladzijde 35 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

Maak van de **aa**-woorden een **a**-woord als het kan en bedenk er dan een zin mee.

naam - raam - gaap - baas - haas - paal - haal - maan - haan -
laat - maak - haak - waar - naar - maag - laag

Oefening 2

Behandel eventueel 2 woordjes samen met het kind om duidelijk te maken dat de laatste letter van een woord ook de eerste letter van het volgende woord is.

● Bladzijde 1. ☒ .11

(na controledictee bladzijde 39 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

Geef de kinderen een blaadje.

Opdracht: schrijf op welke klank je in het midden hoort.

1. paal	4. los	7. wit	10. heg
2. mes	5. kin	8. weeg	11. boos
3. geen	6. wat	9. lig	12. kat

● Bladzijde 1. ☒ .12

(na controledictee bladzijde 41 van werkboek deel 1)

Auditieve oefening

- Welke klanken hoor je in de volgende woorden?
duur - bes - haar - bus - huur
- Verander bij de volgende woorden de klank in het midden in een u:
bes - mis - pit - bek - dan - kas - haan - mag - los
- Verander de klank in het midden in een uu:
daar - maar - haar

Oefening 3

De oplossing van de rebus is: 'De juf ziet op de klok dat het drie uur is'.

III TWEETEKENKLANKEN

● Bladzijde 1. ☒ .13

(na controledictee bladzijde 7 van werkboek deel 2)

Auditieve oefening

Maak van de **ie**-woorden **ij**-woorden als het kan en bedenk er dan een zin mee.

wie - tien - biet - lief - lieg

Maak van de **ij**-woorden **ie**-woorden als het kan en bedenk er dan een zin mee.

fijn - pijp - dij - jij - rijp

Oefening 4

Wijs het kind erop dat ook voor de tweetekenklanken grotere hokjes gebruikt worden.

Onder pijn komt bijl te staan.

● Bladzijde 1. ☒ .14

(na controledictee bladzijde 13 van werkboek deel 2)

Auditieve oefening

We gaan zelf woorden bedenken met **ie**, **oe**, **ui**, **ij**. Let goed op: we gebruiken telkens de laatste letter van het vorige woord!

Begin bijvoorbeeld met het woord poes. Welke klank horen jullie aan het eind? De s. Maak daar nu een nieuw woord mee met ie, oe of ij. en ui.

Voorbeeld: soep.

Daarna: pijn. Daarna niet enzovoort.

Help de kinderen eventueel door de laatste klank van het vorige woord al te noemen. Ook kunnen, indien nodig, de tweetekenklanken ie, oe, ui en ij op het bord geschreven worden.

Oefening 4

De oplossing van de rebus is: 'De boer heeft een koe, een duif en een poes in de tuin.'

● **Bladzijde 1. ☒ .15**

(na controledictee bladzijde 18 van werkboek deel 2)

Auditieve oefening

Zeg het woord na en maak er daarna een zin mee:
heus - huis - beuk - buik - deuk - duik

Oefening 4

Bij een aantal uien kan zowel de ui als de eu ingevuld worden. Bespreek de betekenis van de woorden en wijs het kind ook op de andere mogelijkheid.

● **Bladzijde 1. ☒ .16**

(na controledictee bladzijde 20 van werkboek deel 2)

Auditieve oefening

Verander de tweetekensklank zo mogelijk in een **ui** of een **oe**. Soms kan het alletwee.

bier	heus	tien	pijn	dijk
dief	bijt	kijk	beuk	mij

● **Bladzijde 1. ☒ .17**

(na controledictee bladzijde 22 van werkboek deel 2)

Auditieve oefening

Rijmen met de **p**, de **b** of de **d**.
Alleen woorden die bestaan, mag je noemen.
Bijvoorbeeld wat rijmt er op zoek? boek en doek
De woorden zijn:
geen - roos - leeg - zak - rot - zit - luis - leuk - rijk

Oefening 1

Wijs nog eens op het verschil tussen p, b en d.

Oefening 4

De oplossing van de rebus is: 'Ik pak een pijl en boog en dan mik ik op de boom.'

● **Bladzijde 1. ☒ .18**

(na controledictee bladzijde 24 van werkboek deel 2)

Auditieve oefening

De leerkracht zegt drie woorden. Welk woord is anders?

De woorden zijn:

1. haas - haas - *kaas*

2. *gas* - jas - jas

3. gek - gek - *hek*

4. *ham* - kam - kam

5. *jok* - hok - hok

6. gat - *kat* - gat

7. heen - heen - *geen*

8. haar - *jaar* - haar

9. *hij* - jij - jij

10. heus - *keus* - heus

Oefening 1

Zelf een zin maken is misschien moeilijk. Extra ondersteuning is dan aan te raden.

Oefening 2

Na hulp bij oefening 1 kunt u oefening 2 zelfstandig laten maken.

● **Bladzijde 1. ☒ .19**

(na controledictee bladzijde 27 van werkboek deel 2)

Auditieve oefening

Welke klank hoor je in het midden? Verander de middelste klank, als het kan, in een o, een oo of een oe en maak er een zinnetje mee.

De woorden zijn:

kook - bof - toen - poos - kop - soep - rook - hok - boek

Selecteer zelf de woorden met

i, ie, e, ee, o, oo, oe, u, uu, ui uit de woordenlijst en vraag welke klank het kind in het midden hoort.

● **Bladzijde 1. ☒ .20**

(na controledictee bladzijde 29 van werkboek deel 2)

Auditieve oefening

Welk woord hoort niet in het rijtje? Waarom niet?

huis- muis- lus

(iets moeilijker)

duur- neus- reus

kuit- rug - ruit

bel - wel - deuk

buk - beuk- jeuk

muur- huur- gum

peuk- lek - leuk

tuin- duur- tuur

huis- buis- heus

keus- heus- rek

bus - buis- lus

lek - leuk- bek

Oefening 1

Bij de cijfers 1 - 2 - 3 komt het woord reus te staan.

Oefening 4

Geef extra ondersteuning wanneer het maken van zinnen moeilijk blijkt.

3.6.4 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

☐ NET IETS MEER

(Blz. 1. ☐.2 t/m 1. ☐.20.)

Algemeen

Iedere bladzijde verrijksstof is gekoppeld aan een controledictee uit het werkboek. Indien een kind de aangeboden moeilijkheid voldoende beheerst, dat wil zeggen het controledictee voor 80% of meer goed maakt, kan extra stof worden aangeboden, waarbij de moeilijkheidsgraad van de oefeningen hoger ligt dan bij de oefeningen in het werkboek.

Indien *alle* kinderen het controledictee voldoende beheersen kan direct verder gegaan worden in het werkboek en wordt de herhalings- en verrijksstof bij het controledictee overgeslagen.

De beoordeling van de gemaakte werkbladen is minder eenduidig dan bij de werkboeken.

Omdat deze bladzijden gemaakt worden door kinderen die de stof voldoende beheersen, gebruiken zij bij de oefeningen mogelijk woorden die wel passend zijn, maar nog niet in het werkboek behandeld zijn, bijvoorbeeld in plaats van een mkm-woord een mmkm/mkmm-woord.

Dit moet natuurlijk positief beoordeeld worden.

Bij de beoordeling van een zelf geschreven verhaaltje of zin(nen) bij een plaatje moeten de woorden die reeds behandeld zijn goed geschreven zijn. Indien een kind het zich moeilijk maakt door te veel moeilijke woorden te gebruiken, waarvan hij de spelling niet beheerst, dan kunt u hem/haar erop wijzen dat het beter is om woorden te gebruiken die hij al geleerd heeft. Dus qua spelling slechts beoordelen op reeds behandelde stof. In het algemeen bij deze oefeningen wel letten op de formulering, logisch verband en juiste woordkeus.

I MEDEKLINKERS

● Bladzijde 1. ☐.2

(na controledictee bladzijde 7 van werkboek deel 1)

Oefening 2

Bij de plaatjes moeten de volgende woorden staan: ree - aal - eet - oom en aap.

● **Bladzijde 1. 田 .3**

(na controledictee bladzijde 9 van werkboek deel 1)

Oefening 3

De volgorde van de zinnen is: 3 - 5 - 2 - 4 - 6 - 1.

● **Bladzijde 1. 田 .4**

(na controledictee bladzijde 15 van werkboek deel 1)

Oefening 2

Wanneer een kind de volgorde van de letters verandert en zo een goed woord maakt, wordt dit goed gerekend. U kunt het kind erop wijzen dat er ook een goed woord gemaakt kan worden zonder de volgorde te veranderen.

● **Bladzijde 1. 田 .5**

(na controledictee bladzijde 18 van werkboek deel 1)

Oefening 2

Het is: boot - boom - doos - teen - kaas - maan - jaar - roos - rook.

● **Bladzijde 1. 田 .6**

(na controledictee bladzijde 22 van werkboek deel 1)

● **Bladzijde 1. 田 .7**

(na controledictee bladzijde 25 van werkboek deel 1)

Oefening 2

De woorden van het verhaal zijn:

oom - haan - haan - heel - jaar - heet - haan - geen - keel.

II KORTE EN LANGE KLANKEN

● **Bladzijde 1. 田 .8**

(na controledictee bladzijde 30 van werkboek deel 1)

Oefening 2

Een lange klank komt in een groot hok.

Onder de pijlen komen de volgende woorden te staan: boom - bok - sop.

● **Bladzijde 1. 田 .9**

(na controledictee bladzijde 32 van werkboek deel 1)

Oefening 1

De volgorde van de overgebleven letters mag veranderen. Per woord kan achtereenvolgens steeds een andere letter weggelaten worden, zodat er verscheidene goede woorden gevormd kunnen worden.

● **Bladzijde 1. ☐ .10**

(na controledictee bladzijde 35 van werkboek deel 1)

Oefening 2

De woorden die er niet bij horen zijn: kan - nat - jas - kam.

● **Bladzijde 1. ☐ .11**

(na controledictee bladzijde 39 van werkboek deel 1)

● **Bladzijde 1. ☐ .12**

(na controledictee bladzijde 41 van werkboek deel 1)

III TWEETEKENKLANKEN

● **Bladzijde 1. ☐ .13**

(na controledictee bladzijde 7 van werkboek deel 2)

● **Bladzijde 1. ☐ .14**

(na controledictee bladzijde 13 van werkboek deel 2)

Oefening 3

De volgende woorden horen er niet bij:

kaas - doel - gil - tol - roer - duif.

Bespreek eventueel met de kinderen waarom deze woorden er niet bij horen.

● **Bladzijde 1. ☐ .15**

(na controledictee bladzijde 18 van werkboek deel 2)

● **Bladzijde 1. ☐ .16**

(na controledictee bladzijde 20 van werkboek deel 2)

● **Bladzijde 1. ☐ .17**

(na controledictee bladzijde 22 van werkboek deel 2)

● **Bladzijde 1. ☐ .18**

(na controledictee bladzijde 24 van werkboek deel 2).

Oefening 1

Leg het kind uit dat de korte, lange en tweetekenklanken door middel van symbooltjes aangeduid zijn, namelijk

☐ , ☐☐ en ☐☐☐

Behandel eventueel een paar woorden samen.

● **Bladzijde 1. ☐.19**

(na controledictee bladzijde 27 van werkboek deel 2)

Oefening 3

Bij deze oefening gaat het om het bij elkaar zoeken van tegenstellingen. Aangezien dit een nogal abstract begrip is, is getracht om met behulp van een voorbeeld duidelijk te maken wat er verwacht wordt. Bestaat de indruk dat de bedoeling van de oefening daarna nog niet duidelijk is, dan kunt u nog een paar andere voorbeelden van woordparen geven, bijvoorbeeld groot - klein; kort - lang.

● **Bladzijde 1. ☐.20**

(na controledictee bladzijde 29 van de werkboek deel 2)

3.6.5 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

KEUZESTOF

☒ MEER EN WEER

(Blz. 1. ☒.2 t/m 1. ☒.15)

In onderdeel '☒ Meer en weer' van het kopieerblok wordt begonnen met het door elkaar aanbieden van alle tot nu toe geleerde letters en klanken.

Tevens moet het geleerde nu toegepast worden bij samengestelde woorden, die bestaan uit twee mkm-woorden (zie ook paragraaf 3.3.3, 3.4 en 3.5).

● **Bladzijde 1. ☒.2**

Op deze bladzijde worden de **p** en de **b** herhaald in combinatie met korte klanken, lange klanken en tweetekensklanken.

Eventueel kunnen de ezelsbruggetjes nog eens doorgenomen worden.

Oefening 1

Bespreek deze oefening eerst klassikaal.

Auditieve oefening

Verander de eerste letter in een **p** of **b** en maak dan een zinnetje met het woord.

Bijvoorbeeld peen → been. Mijn been doet zeer.

Doe hetzelfde met:

poot - bak - pot - pen - bijl - beuk

Oefening 3

Kijk deze oefening met de kinderen na.

Klassikale oefening

Voor instructie: zie klassikale oefening bij bladzijde 21 werkboek deel 2. De woorden zijn: bel - pil - kip - boon - koop - bek - pet - bus - pas - buig - boef - poes.

Zet bij het nakijken een streep onder elke b en p.

● **Bladzijde 1. ☒ .3**

Op bladzijde 1. ☒ .3 worden de **m** en de **n** herhaald.

Voor de kinderen die problemen hebben met de m en de n, kunnen de ezels-bruggetjes nog eens besproken worden.

Oefening 2

Laat de kinderen zo nodig in zichzelf of fluisterend analyseren en synthetiseren.

● **Bladzijde 1. ☒ .4**

Op deze bladzijde worden de **i**, **ie**, **e** en **ee** herhaald.

Oefening 4

De oplossing van de rebus is: 'Ik tel tot 10 en wie niet weg is, is af!'

● **Bladzijde 1. ☒ .5**

Op deze bladzijde worden de **o**, de **oo** en de **oe** door elkaar behandeld.

Laat de kinderen eerst zelf woorden met een oo en o bedenken.

Wijs ze nog eens, indien nodig, op het verschil tussen de lange klank en korte klank.

Oefening 3

De kinderen moeten bij deze oefening steeds uitgaan van het woord dat bij het plaatje hoort, dus: boek - koek - bok enzovoort.

● **Bladzijde 1. ☒ .6**

Op deze bladzijde worden de **u**, de **uu** en de **ui** door elkaar behandeld.

Oefening 1

Bespreek, indien nodig, nog eens het verschil tussen de uu en de u (lange klank en korte klank).

Auditieve oefening

Rijmen met de **u**, de **uu** en de **ui**. Laat de kinderen om beurten rijmwoorden bedenken op:

bus - duur - buis - hut - duim - mug - uit

● **Bladzijde 1. ☒ .7**

Op deze bladzijde worden de letters **eu**, **uu** en **e** door elkaar behandeld.

Oefening 3

Wijs de kinderen erop dat de lange klanken en de tweetekenklanken op één tree komen.

● **Bladzijde 1. ☒ .8**

Op deze bladzijde worden de **ui**, **ij** en **eu** door elkaar behandeld.

Oefening 1

De kinderen moeten woorden met **ui**, **ij** en **eu** opzoeken.

Deze woorden zijn uitsluitend in de leesrichting in de muur verstopt, dus niet van boven naar beneden.

Behandel enkele woorden met de kinderen. Wijs de kinderen erop dat ze goed moeten kijken of het hele woord er staat, want vaak staan er alleen maar stukken van woorden, bijvoorbeeld **fij**, **leu** enzovoort.

Auditieve oefening

Ik noem twee woorden. Jij moet zeggen welk woord ergens bij hoort.
Luister maar.

ruik - rijk	Welk woord hoort bij een neus?
rijm - ruim	Welk woord hoort bij een versje?
lijn - leun	Welk woord hoort bij een dikke dame?
duik - deuk	Welk woord hoort bij een botsing?
lijk - leuk	Welk woord hoort bij een grapje?

Oefening 3

Laat de kinderen telkens een zinnetje bij het uitgekozen woord bedenken. Eerst doet de leerkracht dit klassikaal en bespreekt hij de bedachte zinnetjes gezamenlijk. Daarna mogen de kinderen voor zichzelf zinnetjes bedenken en de oefening afmaken.

Op bladzijde 1. ☒ .9 en 10 worden alle korte, lange en tweetekenklanken nog eens door elkaar aangeboden.

● **Bladzijde 1. ☒ .9**

Oefening 1

De kinderen moeten uit het verhaal kunnen afleiden welke korte, lange of tweetekenklanken ingevuld moeten worden. De plaatjes ondersteunen het verhaal.

● Bladzijde 1. 10

Auditieve oefening

Een woordketting. De leerkracht zegt een woord, bijvoorbeeld paal. Met de laatste letter van dat woord wordt weer een nieuw (mkm-) woord verzonnen, bijvoorbeeld loop. Het kind dat een woord verzonnen heeft, moet ook even zeggen welke letter hij in het midden hoort. Op deze wijze krijgen alle kinderen een beurt.

Oefening 2

Het is niet de bedoeling dat de kinderen zinnen met een persoonsvorm maken. Dit zou namelijk tot veel spellingfouten leiden, bijvoorbeeld in woorden als ligt, hangt enzovoort.

● Bladzijde 1. 11

Op bladzijde 1. 11 tot en met bladzijde 1. 15 worden **samengestelde woorden** behandeld die bestaan uit twee mkm-woorden.

Bordles

Doel:

De kinderen leren dat twee korte woordjes (mkm) samen een nieuw woord kunnen vormen.

Materiaal:

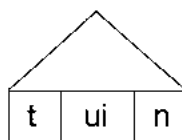
Bladzijde 1. 11 uit het kopieerblok.

Introductie:

We gaan nu leren hoe we van twee woordjes die we hebben leren schrijven nieuwe langere woorden kunnen maken.

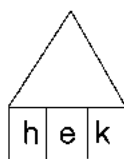
Wat hebben we ook al weer nodig om een woordje te bouwen? Ja, letters of klanken: korte, lange en tweetekensklanken en medeklinkers.

We zullen nog eens een paar woordjes bouwen.

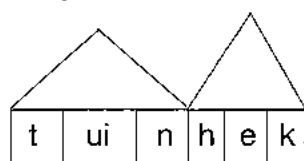

Wie kan het lezen?

Wie kan het huisje op het bord tekenen dat hoort bij hek?

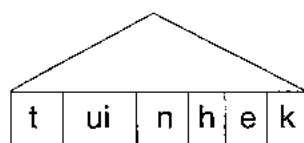

Nu gaan we de huisjes tegen elkaar bouwen.

Wie kan het lezen?

We kunnen er nu een groot huis van bouwen:

U kunt deze oefening uitbreiden met andere voorbeelden of door klassikaal oefening 1, 2 en 3 te behandelen.

Oefening 1

Wijs de kinderen zo nodig nog eens op de korte, lange en tweetekenklanken.

Oefening 2

Besprek deze oefening klassikaal, zodat de kinderen begrijpen wat de bedoeling is van deze oefening.

Oefening 3

Laat eventueel een kind de oefening op het bord maken.

● Bladzijde 1. ☒ .12

Oefening 1

Laat de kinderen de reeds gebruikte woorden doorstrepen. Ga na of de kinderen de betekenis van de gevormde woorden kennen.

Oefening 2

De cijfercodes staan voor

1 + 9 = balpen	11 + 7 = roomijs
8 + 12 = rijles	6 + 4 = taalboek
2 + 5 = kiespijn	3 + 10 = koopman

Oefening 4

Wijs de kinderen op de pijl in de tekening.

De woorden zijn: dakgoot - waslijn - leesboek - asbak - boomtak.

● Bladzijde 1. ☒ .13

Oefening 1

De woorden die ingevuld moeten worden zijn: man - was - dak - boek - rij. Laat de woorden in een zin gebruiken, zodat u na kunt gaan of ze de betekenis van de woorden kennen.

Oefening 3

De woorden uit rij 1 en rij 2 mogen maar 1 keer gebruikt worden.

● **Bladzijde 1. ☒ .14**

Oefening 1

Help de kinderen op gang door het eerste stukje van de haai samen te bespreken.

Oefening 3

Wijs de kinderen erop dat lange en tweetekenklanken in een groot hok komen. Onder de pijl komt het woord taaltes te staan.

● **Bladzijde 1. ☒ .15**

Oefening 2

De woorden van de rebus zijn: aantal - buurman - woonhuis.

Oefening 3

Laat een aantal kinderen hun zinnen op het bord schrijven.

Oefening 4

Als de oefening moeilijk is, kunt u aangeven waar de zin mee moet beginnen.

Onderdeel ' ☒ Meer en weer' van het kopieerblok, waarin samengestelde woorden zijn aangeboden, wordt afgesloten met een *totaaldictée*.

Dit dictée is te vinden in paragraaf 5.3.

4 Evaluatie

4.1 Evaluatie (algemeen)

In het kader van het planmatig handelen worden de vorderingen van een kind regelmatig geëvalueerd en verwerkt in een **leerlingvolgsysteem**. Een nadere beschrijving hiervan is te vinden in hoofdstuk 4 van de Algemene Inleiding.

4.2 Evaluatie op niveau 1

Evaluatie op niveau 1 gebeurt in de eerste plaats door de controle van het dagelijkse werk van de kinderen door de leerkracht. De houding van de leerkracht ten opzichte van het foutloos en netjes schrijven dient als een voorbeeld voor het kind.

Andere belangrijke evaluatiemomenten zijn de **controledictees**, waarnaar in de werkboeken regelmatig verwezen wordt. De controledictees zijn allemaal opgenomen in paragraaf 5.2. Door middel van deze dictees wordt gecontroleerd of de direct daaraan voorafgaande leerstof door de kinderen voldoende beheerst wordt. Op grond daarvan moet beslist worden of er met nieuwe leerstof verder gegaan kan worden of dat er nog extra oefenstof aangeboden moet worden in de vorm van herhalingsstof, zoals aangeboden in ' ☒ Nog een keer' van het kopieerblok. Controledictees zijn woord- of zinnendictees. Bij het scoren van de zinnendictees moeten de onderstreepte woorden goed geschreven zijn.

Aan elk controledictee is een bladzijde herhalingsstof gekoppeld, die te vinden is in het kopieerblok. Blijkt na een tweede afname van het controledictee dat de herhalingsstof uit ' ☒ Nog een keer' nog onvoldoende oefenstof geboden heeft, dan kunnen verdere suggesties voor oefening gevonden worden in paragraaf 3.4.4 van de Algemene Inleiding.

Indien een kind het controledictee voldoende maakt en gewacht moet worden op groepsinstructie voor hij verder kan, kan verrijkingsstof worden aangeboden. Die is eveneens opgenomen in het kopieerblok.

Bij de controledictees in paragraaf 5.2 staat aangegeven welke bladzijde met herhalings- of verrijkingsstof (☒ of ☐) gemaakt kan worden.

De drie onderdelen van niveau 1 worden afgesloten met een **einddictee** (zie paragraaf 5.3). Maakt een kind 80% of meer van de mk-, km- en/of mkm-woorden goed, dan mag men ervan uitgaan dat het de desbetreffende leerstof voldoende beheerst. Als dat niet het geval is, dan zal de leerkracht extra oefenstof moeten aanbieden of er dienen aanvullende maatregelen genomen te worden zoals die staan beschreven in hoofdstuk 4 van de Algemene Inleiding.

De bladzijden van onderdeel ' ☒ Meer en weer', waarin de basisstof van niveau 1 door elkaar wordt aangeboden, worden afgesloten met een **totaaldictee**. Dit totaaldictee, dat te vinden is in paragraaf 5.3, bestaat uit samengestelde woorden. Voor de helft is het een woorddictee en voor de andere helft een zinnendictee. Daardoor kan, behalve de spelling van samengestelde woorden, tegelijk

bekeken worden of het tot nu toe gegeven spellingonderwijs ook functioneert. Er kan op gelet worden of alle woorden zijn opgeschreven. Bij het scoren van het totaaldictée moet echter alleen op de onderstreepte woorden gelet worden.

4.2.1 Overzicht van de registratieformulieren

Om op grond van de evaluatie de juiste maatregelen te kunnen nemen, zijn **foutenanalyseformulieren** ontwikkeld.

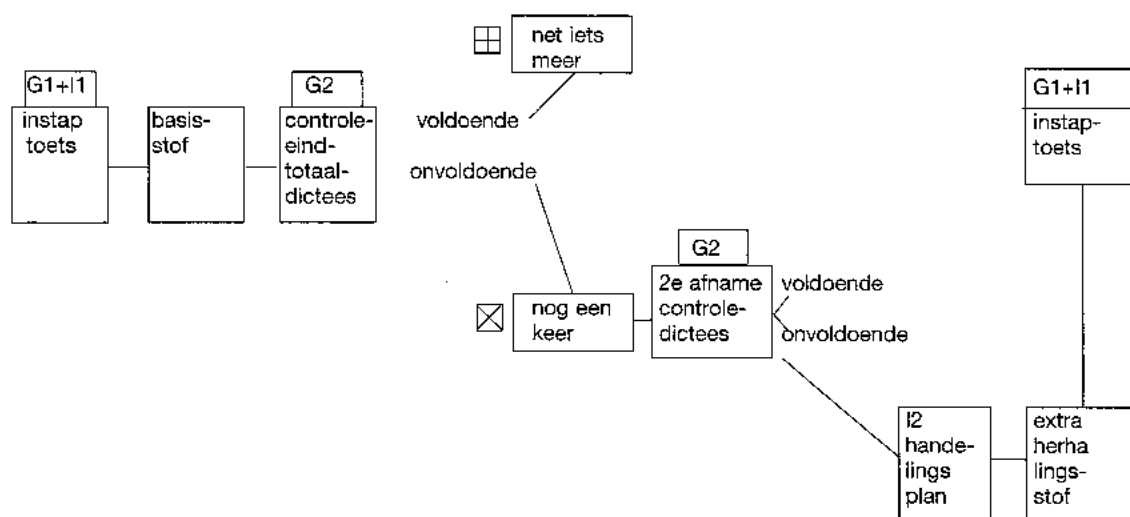
De registratie kan zowel op *groepsniveau* als op het *niveau van het individuele kind* plaatsvinden.

Naast een groepsoverzicht voor de instaptoets is er een individueel analyseformulier (zie voorbeeld in paragraaf 5.1).

Om de registratie van de controle-, eind- en totaaldictées bij te kunnen houden, is voor niveau 1 ook een groepsoverzicht opgenomen (voorbeeld in paragraaf 5.3.2). Bovendien is voor een kind dat uitvalt op niveau 1 een individueel handlingsplanformulier ontwikkeld. Hierop kan onder meer worden aangegeven welke extra herhalingsstof het kind aangeboden heeft gekregen (voorbeeld in paragraaf 5.3.2). Al deze registratieformulieren zijn te vinden achter in het kopieerblok van niveau 1. Uitgewerkte voorbeelden kunt u vinden in de Algemene Inleiding (paragraaf 4.2.1).

Als beide werkboeken van niveau 1 zijn behandeld, kan ten slotte de instaptoets, in dit geval wellicht uitstaptoets, weer worden afgenomen. Behaalt een kind daarop een voldoende resultaat, dan kan het verder met niveau 2. Is het resultaat onvoldoende of twijfelachtig, dan beginnen we opnieuw met een analyse van de beginsituatie of we gaan over tot de aanvullende maatregelen.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

G1 = groepsoverzicht instaptoets

G2 = groepsoverzicht controle-, eind- en totaaldictées

I1 = analyseformulier instaptoets voor het individuele kind

I2 = handlingsplanformulier voor het individuele kind

5 Toets en dictees

5.1 Instaptoets niveau 1

Niveau 1

A-versie

hek	1. Ik klim over het hek.
boot	2. De boot ligt in de sloot.
haak	3. Er hangt een vis aan de haak.
jas	4. Doe je jas aan.
dier	5. Wat is dat voor dier?
kip	6. De kip legt een ei.
wiel	7. Een wiel is rond.
weet	8. Wie weet het antwoord?
geel	9. Ik kleur de bloem geel.
doel	10. Bas schiet in het doel.
duur	11. Dat is een duur boek.
neus	12. Ik snuit mijn neus.
kool	13. Hij groeit als kool.
doos	14. Wat zit er in die doos?
leuk	15. Wat is het hier leuk.
naam	16. Ik schrijf mijn naam.
muur	17. Val niet van de muur!
rug	18. Ik heb pijn in mijn rug.
paar	19. Ik koop een paar schoenen.
buik	20. Je buik is dik.

Niveau 1

B-versie

niet	1. Dat is niet waar.
week	2. Er zitten zeven dagen in een week.
lip	3. Ik bijt op mijn lip.
hoog	4. Wat is die flat hoog.
boon	5. Eet die boon eens op!
top	6. Ik klim naar de top.
tuur	7. Ik tuur in de verte.
weeg	8. Hoeveel weeg jij?
poes	9. De poes loopt weg.
muis	10. 'Piep', zei de muis.
jaar	11. Hij wordt acht jaar.
keus	12. Er is weinig keus in die winkel.
dun	13. Niet dik, maar dun.
boer	14. De boer melkt de koe.
keel	15. Ik heb pijn in mijn keel.
huur	16. Moeder betaalt de huur.
reus	17. Een reus is groot.

maag	18. Mijn maag knort.
doof	19. Je lijkt wel doof.
mal	20. Doe niet zo mal.

5.1.1 Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 1

Om de scoring en interpretatie van de fouten te vergemakkelijken, zijn per dictee, zowel voor de A- als de B-versie foutenanalyseformulieren ontwikkeld: één voor het individuele kind en één voor de hele groep. De formulieren zijn opgenomen in het kopieerblok (blz. 1. 3 e.v.).

Op het *individuele formulier* (zie voorbeeld op bladzijde 85 van deze handleiding) worden alleen de fout geschreven woorden genoteerd. Voor elk woord staat aangegeven welke spellingcategorie het vertegenwoordigt.

Bij het analyseren van de fouten kan omcirkeld worden of het om een categorie- of een andere fout gaat. Wanneer er in één woord zowel een categoriefout als een andere fout staat, geldt alleen de categoriefout als fout. Een woord kan dus slechts eenmaal fout zijn. Vervolgens kan per kind het aantal goed geschreven woorden worden bepaald, waaruit geconcludeerd kan worden of een niveau beheerst (80% goed) wordt.

Naast een niveaubepaling biedt het formulier gelegenheid tot een kwalitatieve analyse van de afzonderlijke categorieën. Aan de hand daarvan kan beslist worden of oefenstof met betrekking tot een bepaalde categorie gewenst is.

Op het *groepsoverzicht* (zie voorbeeld bladzijde 86 van deze handleiding) kan zowel de mate van beheersing van het totale niveau als van de afzonderlijke categorieën worden genoteerd.

Een niveau wordt voldoende beheerst als 80% van de woorden correct worden geschreven, bij 60-80% is sprake van twijfelachtige beheersing en bij minder dan 60% van onvoldoende beheersing.

Spelling in de lift Plus

analyseformulier - instaptoets niveau 1 A-versie

Naam:

Groep:

Datum:

woord	fout	cat. 1 (8)	cat. 2 (6)	cat. 3 (6)	Opmerkingen
1. hek			C A		
2. boot		C A			
3. haak		C A			
4. jas			C A		
5. dier				C A	
6. kip			C A		
7. wiel				C A	
8. weet		C A			
9. geel		C A			
10. doel				C A	
11. duur		C A			
12. neus				C A	
13. kool		C A			
14. doos			C A		
15. leuk				C A	
16. naam		C A			
17. muur		C A			
18. rug			C A		
19. paar			C A		
20. buik				C A	

totaal beheersing

Aantal woorden:

Aantal fout

Aantal goed

80%-drempelwaarde

60%-drempelwaarde

8	6	6	20
C A	C A	C A	C A
6	5	5	16
5	3	4	12

mkm-woorden:

Categorieomschrijving:

Cat. 1: medeklinkers

Cat. 2: korte en lange klanken

Cat. 3: tweetekenklanken

C: categoriefout

A: andere fout

80% of meer:

voldoende beheersing

60-80%:

twijfelachtige beheersing

minder dan 60%:

onvoldoende beheersing

Groepsoverzicht instaptoetsen

Groep:

datum: kleur:

datum: kleur:

datum; k|əʊn

datum: k|eur

--	--	--	--

—

[illegible]

80% of meer: voldoende beheersing

60-80%: twijfelachtige beheersing

minder dan 60%: onvoldoende beheersing

c) A- of B-version

5.2 Controledictees

WERKBOEK DEEL 1

DICTEES BIJ 1 MEDEKLINKERS

● *Controledictee na bladzijde 7*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .2

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 1. ☐ .2

1. Hoe heet jij?
2. Een week heeft zeven dagen.
3. De haas is in het bos.
4. De hond geeft een poot.
5. De meester is heel boos.
6. Ik tuur door het raam.
7. Is dat echt waar?
8. De fee is weg.
9. Dat maak ik voor jou.
10. De poes zit op de muur.

Schrijf op:

heet
week
haas
poot
boos
tuur
waar
fee
maak
muur

● *Controledictee na bladzijde 9*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .3

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 1. ☐ .3

1. We gaan naar huis.
2. De bakker maakt deeg.
3. Op school krijgen we taal.
4. De vogel zit hoog in de boom.
5. Ik vind dat veel te duur.
6. Ik lees de krant.
7. Een jaar heeft twaalf maanden.
8. Ik speel vaak met mijn neef.
9. Hoe laat is het?
10. Ik word doof van het lawaai.

Schrijf op:

gaan
deeg
taal
hoog
duur
lees
jaar
neef
laat
doof

● *Controledictee na bladzijde 15*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .4

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 1. ☐ .4

1. Er valt een kastanje uit de boom.
2. In de doos zit speelgoed.
3. Mijn been doet pijn.
4. Ik heb een pijl en boog.
5. Daar loopt een muis.
6. De jas is duur.
7. Bas stopt de boon in de grond.

Schrijf op:

boom
doos
been
boog
daar
duur
boon

8. Ik doe het deeg in de kom.
9. Ben je doof?
10. Moeder is boos op jou.

deeg
doof
boos

● *Controledictee na bladzijde 18*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .5
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .5

1. De aap zit op de muur.
2. Wat is je naam?
3. Ik stoot mijn teen.
4. Ik maak een taart.
5. De aap loopt naar oom.
6. De plant staat voor het raam.
7. De maan schijnt door de bomen.
8. Die noot is voor mij.
9. Waar ga jij heen?
10. Ik neem mijn tas mee.

Schrijf op:
muur
naam
teen
maak
naar
raam
maan
noot
heen
neem

● *Controledictee na bladzijde 22*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .6
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .6

1. Daar gaat de trein.
2. Deze baan is vrij.
3. De peen is voor het paard.
4. Geef mij maar een reep chocola.
5. De boot vaart weg.
6. Ik koop een paar schoenen.
7. Doe de schoenen maar in de doos.
8. Kemal is de baas.
9. Moeder rolt het deeg uit.
10. Ik stoot mijn been.

Schrijf op:
daar
baan
peen
reep
boot
paar
doos
baas
deeg
been

● *Controledictee na bladzijde 25*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .7
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .7

1. De haan kraait.
2. Ik keek uit het raam.
3. Het glas is leeg.
4. Anne neemt kaas op haar brood.
5. Het jaar is bijna voorbij.
6. Hoe gaat het ermee?
7. De boswachter ziet een haas.
8. Hij heeft een lapje voor zijn oog.
9. Deze taak is bijna klaar.
10. Ik haal een glas limonade.

Schrijf op:
haan
keek
leeg
kaas
jaar
gaat
haas
oog
taak
haal

● *Controledictee na bladzijde 30*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1.☒.8

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 1.☐.8

1. Waarom kijk je zo boos?
2. Dat meisje heeft een leuke rok aan.
3. De kok kookt spinazie.
4. De poot van de stoel is kapot.
5. Het ruikt lekker in het bos.
6. Op zondag kook ik een ei.
7. Die som is moeilijk.
8. Ik rook een sigaret.
9. De toren is heel hoog.
10. De dop zit op de fles.

Schrijf op:

boos
rok
kok
poot
bos
kook
som
rook
hoog
dop

● *Controledictee na bladzijde 32*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1.☒.9

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 1.☐.9

1. Ik schrijf met een pen.
2. Ik weeg 30 kilo.
3. Lees jij wel eens een boek?
4. Hij eet met mes en vork.
5. Dat neem ik mee naar huis.
6. Een wortel is een peen.
7. Daar gaat de bel.
8. Au! Je trapt op mijn teen.
9. Zij loopt weg.
10. De les is afgelopen.

Schrijf op:

pen
weeg
lees
mes
neem
peen
bel
teen
weg
les

● *Controledictee na bladzijde 35*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1.☒.10

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 1.☐.10

1. Ik doe mijn boek in de tas.
2. 's Nachts schijnt de maan.
3. Hang je jas maar aan de haak.
4. De hak van mijn schoen is kapot.
5. Daar loopt een man.
6. Doe niet zo raar.
7. Laat dat liggen!
8. De andijvie zit in de pan.
9. Ik loop over een lat.
10. Dat gaat heel goed.

Schrijf op:

tas
maan
haak
hak
man
raar
laat
pan
lat
gaat

● *Controledictee na bladzijde 39*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1.☒.11
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1.☐.11

1. Mis poes!
2. Hij heeft een pukkel op z'n kin.
3. Koop dat boek maar voor mij.
4. Er zit een pit in de kers.
5. Zet een pet op je hoofd!
6. Ik ril van de kou.
7. Volgend jaar kom ik logeren.
8. Het plafond is wit.
9. Ik bijt op mijn lip.
10. Wie weet waar Utrecht ligt?

Schrijf op:

mis
kin
koop
pit
pet
ril
jaar
wit
lip
weet

● *Controledictee na bladzijde 41*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1.☒.12
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1.☐.12

1. Wie betaalt de huur van dit huis?
2. De mus zit in de boom.
3. Mijn rug doet zeer.
4. Het is 4 uur.
5. Die jas is duur.
6. We bouwen een hut in het bos.
7. Ik pak het gum van de tafel.
8. Er hangt een tekening aan de muur.
9. Onze juf heet Loes.
10. Ik heb nul fout.

Schrijf op:

huur
mus
rug
uur
duur
hut
gum
muur
juf
nul

WERKBOEK DEEL 2

DICTEES BIJ III TWEETEKENKLANKEN

● *Controledictee na bladzijde 7*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1.☒.13
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1.☐.13

1. Ik ben hier.
2. Hoe heet jij?
3. De muur is wit.
4. Wie is daar?
5. Heb jij pijn aan je knie?
6. Ik lijk op mijn zusje.
7. Riep je mij?
8. Ik leen een boek van de juf.
9. De lijm is op.
10. Ik vind dat niet zo leuk.

Schrijf op:

hier
jij
wit
wie
pijn
lijk
riep
leen
lijm
niet

● *Controledictee na bladzijde 13*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .14

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .14

1. Doen jullie ook mee?
2. Kom eens uit je bed.
3. Hij gaat met de bus naar school.
4. De boer werkt op het land.
5. Ruim die rommel eens op.
6. Liet jij dat kopje vallen?
7. Ik hoef vandaag niet naar school.
8. Hij is bang voor een muis.
9. Ik duik in het zwembad.
10. Ik lees een goed boek.

Schrijf op:

doen
uit
bus
boer
ruim
liet
hoef
muis
duik
boek

● *Controledictee na bladzijde 18*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .15

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .15

1. In de asbak ligt een peuk.
2. Hij schoot de bal door de ruit.
3. Het water is diep.
4. Ik snuit mijn neus.
5. Heb jij jeuk op je rug?
6. Ik graaf een diepe kuil.
7. Wij hebben een grote tuin.
8. Ik heb geen andere keus.
9. Ik wacht op de hoek van de straat.
10. Hij sloeg met een hamer op zijn duim.

Schrijf op:

peuk
ruit
diep
neus
jeuk
kuil
tuin
keus
hoek
duim

● *Controledictee na bladzijde 20*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .16

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .16

1. De meloen is allang rijp.
2. Er zit een uil in de boom.
3. Ik neem een koek uit de doos.
4. De baby ligt in de wieg.
5. Waarom huil jij?
6. Mijn broer staat in het doel.
7. Heb jij ook zo'n jeuk?
8. Mijn vader rookt pijp.
9. Er zit een mier in de suikerpot.
10. Ik vind voetbal heel leuk.

Schrijf op:

rijp
uil
koek
wieg
huil
doel
jeuk
pijp
mier
leuk

● *Controledictee na bladzijde 22*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .17
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .17

1. Wil je een boodschap voor me doen?
2. De man hakt hout met een bijl.
3. Daar gaat de trein.
4. De vuilniswagen neemt het puin mee.
5. De hond licht zijn poot op.
6. We hebben een beuk in onze tuin.
7. Wil je dit pakje wegbrengen?
8. De bus gaat om 2 uur.
9. Je hebt een mooi uitzicht op de top van die berg.
10. Ik heb een blauwe plek op mijn been.

Schrijf op:
doen
bijl
daar
puin
poot
beuk
dit
bus
top
been

● *Controledictee na bladzijde 24*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .18
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .18

Schrijf de hele zin op:

1. Hij is tien jaar.
2. Geef de pen maar hier.
3. De juf is heel moe.
4. Mijn neef gaat naar de hal.
5. Ik kom wel naar de hoek.

● *Controledictee na bladzijde 27*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .19
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .19

Schrijf de hele zin op:

1. Het boek is weg.
2. Hier is je pil.
3. Weet jij waar mijn riem is?
4. De bok moet aan de lijn.
5. Er is een muur om de tuin.

● *Controledictee na bladzijde 29*

- ☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 1. ☒ .20
☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 1. ☐ .20

1. Waarom huil je?
2. Ik sta in de rij.
3. Vind je de dierentuin leuk?
4. Mijn buik zit vol.

Schrijf op:
huil
rij
leuk
buik

5. Ik zie een deuk in je spatbord.
6. Hoe duur is dat speelgoed?
7. Ik drijf op mijn rug.
8. Au, ik bijt op mijn tong.
9. Mijn rem is kapot.
10. De reus viel in slaap.

deuk
duur
rug
bijt
rem
reus

5.3 Einddictees en totaal dictee

WERKBOEK DEEL 1

EINDDICTEE BIJ I MEDEKLINKERS (na bladzijde 27)

1. Ik heb last van mijn maag.
2. Wie weet het antwoord?
3. Laat maar, ik doe het wel.
4. De huur van dit huis is hoog.
5. Dat duurt een hele poos.
6. Hij heeft geen haar, hij is kaal.
7. Volgend jaar word ik acht.
8. Ik weeg 30 kilo.
9. De doos is dicht.
10. Ik vaar met de boot.
11. De fee tovert een bal.
12. Die jas is heel duur.
13. Buiten schijnt de maan.
14. Papegaaitje leef je nog?
15. Ik stop een boon in de grond.
16. Hoop jij ook dat de zon gaat schijnen?
17. Daar loopt een konijn.
18. Ik houd niet van kool.
19. Waarom kijk jij zo boos?
20. Ik ben moe, ik gaap.

Schrijf op:

maag
weet
laat
huur
poos
kaal
jaar
weeg
doos
boot
fee
duur
maan
leef
boon
hoop
daar
kool
boos
gaap

EINDDICTEE BIJ II KORTE EN LANGE KLANKEN (na bladzijde 44)

1. Er vaart een boot op het meer.
2. Ik pel mijn sinaasappel.
3. De haas loopt in de wei.
4. Mijn keel doet pijn.
5. Het mes is bot.
6. Ik neem een hap van de taart.
7. Geef me een kus.
8. Dat was een harde gil.
9. Hoe duur is die broek?
10. Die broek is heel erg duur.
11. Ik sta hoog en jij staat laag.
12. Ik heb een vuiltje in mijn oog.
13. De dokter geeft mij een pil.
14. Een mug heeft mij gestoken.
15. Ik rek me uit.
16. Mijn oma breidt een trui van rode wol.
17. De zon is geel.

Schrijf op:

boot
pel
haas
keel
mes
hap
kus
gil
duur
heel
laag
oog
pil
mug
rek
wol
geel

- 18 Ik koop een reep chocola.
19. Er zit een gat in de muur.
20. Waarom tuur jij door het raam?

reep
gat
tuur

WERKBOEK DEEL 2

EINDDICTEE BIJ III TWEETEKENKLANKEN
(na bladzijde 30)

1. Roep jij je broertje even?
2. Is het heus waar?
3. Ik ruil knikkers met mijn vriend.
4. Wij gaan een dagje uit.
5. Mijn tante brak haar heup.
6. De ruit van de schuur is kapot.
7. Er loopt een mier op de jampot.
8. Raisa heeft jeuk op haar rug.
9. Ik lust wel een kop soep.
10. Langs de rivier ligt een dijk.
11. Die peer is nog niet rijp.
12. Ik lig lui op de bank.
13. De baby ligt in de wieg.
14. Hoe heet jij?
15. Ik fiets de hoek om.
16. Kijk eens naar mijn tekening.
17. De muis rent hard naar zijn hol.
18. Dat meer is heel diep.
19. Leun niet tegen die deur!
20. Het regent dat het giet.

Schrijf op:

roep
heus
ruil
wij
heup
ruit
mier
jeuk
soep
dijk
rijp
lui
wieg
hoe
hoek
kijk
muis
diep
leun
giet

TOTAALDICTEE BIJ ☒ MEER EN WEER
(na bladzijde 1. ☒ .15 van het kopieerblok)

1. Kaas snijd je met een kaasmes.
2. Het recept staat in het kookboek.
3. Ik schrijf met een balpen.
4. Mijn zusje heeft kiespijn.
5. De sigaret ligt in de asbak.

Schrijf op:

kaasmes
kookboek
balpen
kiespijn
asbak

Schrijf de hele zin op:

1. Het is maandag.
2. Ik lees in mijn leesboek.
3. Hij weet niet waar de ijsbaan is.
4. Het tuinhek staat op een kier.
5. Een pan op het dak is een dakpan.

5.3.1 Scoring, registratie, interpretatie controle-, eind- en totaaldictées niveau 1

Voor de controle- en einddictées en het totaaldictée is een groepsoverzicht beschikbaar (zie voor een voorbeeld bladzijde 97 van deze handleiding). In het kopieerblok vindt u de uitvergroete versie.

Voor niveau 1 kan hierop per dictée worden aangegeven of sprake is van voldoende, twijfelachtige of onvoldoende beheersing. Er is ruimte voor twee afnames per dictée. De eerste afname volgt nadat (een gedeelte van) een spellingcategorie is behandeld in het werkboek. Het controledictée kan nogmaals afgenomen worden, indien het kind ' ☒ Nog een keer' uit het kopieerblok heeft gemaakt. Zo kan bekeken worden of ' ☒ Nog een keer' genoeg oefening heeft geboden. Daarnaast is voor individuele kinderen die na ' ☒ Nog een keer' van het kopieerblok doorgewerkt te hebben nog meer oefening behoeven, een handelingsplan-formulier voor niveau 1 ontwikkeld. Ook dit formulier is opgenomen in het kopieerblok.

Hierop kan genoteerd worden welke extra oefenstof, bijvoorbeeld uit 'Zelfstandig Spellen' zij moeten doorwerken (zie Algemene Inleiding hoofdstuk 3.3.4). Daarnaast is er ruimte voor opmerkingen.

5.3.2 Registratieformulieren controle-, eind- en totaaldictes niveau 1

Spelling in de lift Plus		N I V E A U 1	
Groepsoverzicht			
Groep:			
controle eind ———> dictees totaal			
namen		medeklinkers	controledictee na blz. 7
		korte en lange klinken	controledictee na blz. 9
		tweetekensklanken	controledictee na blz. 15
			controledictee na blz. 18
			controledictee na blz. 22
			controledictee na blz. 25
			einddictee na blz. 27
			controledictee na blz. 30
		controledictee na blz. 32	
		controledictee na blz. 35	
		controledictee na blz. 39	
		controledictee na blz. 41	
		einddictee na blz. 44	
		controledictee na blz. 7	
		controledictee na blz. 13	
		controledictee na blz. 18	
		controledictee na blz. 20	
		controledictee na blz. 22	
		controledictee na blz. 24	
		controledictee na blz. 27	
		controledictee na blz. 29	
		einddictee na blz. 30	
		totaal	totaal dictee na blz. 1. ☒ 15

Spelling in de lift Plus		handelingsplan		
		extra herhalingsstof	opmerkingen	
Naam: controle eind → totaal dictees				
N I V E A U 1	medeklinkers	controledictee na blz. 7		
		controledictee na blz. 9		
		controledictee na blz. 15		
		controledictee na blz. 18		
		controledictee na blz. 22		
		controledictee na blz. 25		
		einddictee na blz. 27		
	korte en lange klanken	controledictee na blz. 30		
		controledictee na blz. 32		
		controledictee na blz. 35		
		controledictee na blz. 39		
		controledictee na blz. 41		
		einddictee na blz. 44		
	tweetekenklanken	controledictee na blz. 7		
		controledictee na blz. 13		
		controledictee na blz. 18		
		controledictee na blz. 20		
		controledictee na blz. 22		
		controledictee na blz. 24		
		controledictee na blz. 27		
		controledictee na blz. 29		
		einddictee na blz. 30		
	☒	totaal dictee na blz. 1. ☒ 15		

6 Woordenlijsten

WOORDENLIJST I MEDEKLINKERS

(De woorden met ● komen op bladzijde 2 t/m 7 van werkboek deel 1 voor)

aan	jaar	paal
aap		● paar
	kaal	peen
baan	● kaas	● poot
● baas	keek	
● been	keel	● raak
boog	kook	● raam
● boom	kool	● raar
● boon	● koop	● reep
● boos		● rook
● boot	laag	● roos
	laan	
daar	laat	● taak
deeg	leef	taal
deel	leeg	teen
doof	leen	● tuur
doos	lees	
duur	loop	● uur
een	maag	● waar
● eet	● maak	weeg
	maan	● weet
● fee	● maar	woon
	● maat	
gaap	● mee	
gaan	● meet	
gaat	muur	
geef		
geel	naam	
geen	naar	
	nee	
haak	neef	
haal	neem	
haan	noot	
● haar		
● haas	oog	
heel	ook	
heen	oom	
● heet		
● hoop		
hoog		
● huur		

korte klanken

a af
al
bak
bal
dag
dak
dan
das
dat
gas
gat
hak
hal
ham
hap
jas
kam
kan
kar
kat
lam
lap
lat
mag
man
mat
nat
pak
pan
pap
pas
rat
sap
tak
tas
was
wat

e bek
bel
ben
bes
dek
den
en
er
gek
heg
hek
hem
het
ken
leg
lek
les
mes
met
nek
net
pen
pet
rek
rem
ren
tel
weg
wel

lange klanken

aa aan
aap
baan
baas
daar
gaan
gaap
gaat
haak
haal
haan
haar
haas
jaar
kaal
kaas
laag
laan
laat
maag
maak
maan
maar
maat
naam
naar
paal
paar
raak
raam
raar
taak
taal
waar

ee been
deeg
deel
een
eet
fee
geef
geel
geen
heel
heen
heet
keek
keel
leef
leeg
leen
lees
mee
meel
meet
nee
neef
neem
peen
reep
teen
weeg
weet

korte klanken

<i>i</i>	big	<i>o</i>	bof
	bil		bok
	dik		bom
	dit		bos
	gil		bot
	ik		dol
	in		dom
	is		dop
	kil		hok
	kin		hol
	kip		jok
	lig		kok
	lik		kom
	lip		kon
	min		kop
	mis		los
	pil		mol
	pit		nog
	ril		of
	sip		om
	tik		op
	wil		pop
	win		pot
	wip		rok
	wit		rol
			rot
			sok
			som
			sop
			tol
			ton
			top
			tot
			wol

lange klanken

<i>oo</i>	boog	<i>uu</i>	duur
	boom		huur
	boon		muur
	boos		tuur
	boot		uur
	doof		
	doos		
	hoog		
	hoop		
	kook		
	kool		
	koop		
	loop		
	noot		
	oog		
	ook		
	oom		
	poos		
	poot		
	rook		
	roos		
	woon		

ie	bier	ij	bij	oe	boef	ui	buig	eu	beuk
	biet		bijt		boek		buik		deuk
	die		bijt		boer		buis		heup
	dief		dij		doe		buit		heus
	diep		dijk		doek		duif		jeuk
	dier		fijn		doel		duik		keus
	giet		hij		doen		duim		leuk
	hiel		hijg		doet		huil		leun
	hier		ijs		hoe		huis		neus
	kier		jij		hoef		kuil		peuk
	kies		kijk		hoek		kuit		reus
	lief		lijf		koe		lui		
	lieg		lijk		koek		luis		
	liep		lijm		moe		muis		
	liet		lijn		moet		puin		
	mier		mij		noem		ruik		
	nies		mijn		roep		ruil		
	niet		pijl		roer		ruim		
	piep		pijn		roet		ruit		
	riem		pijp		soep		tuin		
	riep		rij		toe		uil		
	riet		rijk		toen		uit		
	tien		rijm						
	wie		rijp						
	wieg		wij						
	wiel		wijk						
			wijn						
			wijs						

aantal	keelpijn	rijtuig
asbak	kiespijn	roomijs
balpen	kookboek	taalboek
boomtak	koopman	taalles
buikpijn	kopbal	tiental
buurman	kijkdoos	tuinhek
dakgoot	leesboek	tuinman
dakpan	leeshoek	vuurpijl
dakraam	leesles	wasbak
doelpaal	lijmpot	waslijn
hoekhuis	maandag	wijsneus
huisdier	oppas	woonboot
ijsbaan	rijkdom	woonhuis
kaasmes	rijles	

Bijlage 1

Kenmerken van letters en klanken

Om de kinderen goed te kunnen oriënteren is het van belang om te weten wat de kenmerken van de aan te leren letters en klanken zijn en waarom zij moeilijk voor de kinderen kunnen zijn.

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste kenmerken van een aantal letters en klanken, onder andere overgenomen uit het Spellingpakket van de Stichting Onderwijsbegeleidingscentrum Eindhoven e.o.

Medeklinkers

b - d:

De omkering van een letterteken kan leiden tot een ander letterteken. Hiervan is sprake bij de omkering van b en d. Het kind weet niet precies of de stok links of rechts moet en of het bolletje naar voren of naar achter moet wijzen.

b - p:

Omkeringen in de verticale richting komen minder vaak voor. De belangrijkste omkering in deze groep is de b - p-verwisseling.

Het kind weet niet of de stok naar boven of naar beneden moet wijzen.

Soms ook worden b en p verwisseld vanwege de klankovereenkomst: beide zijn 'ploffers'; de b is stemhebbend, de p is stemloos.

m - n:

De letters m en n vertonen zowel wat hun klank als wat hun vorm betreft overeenkomst. Beide medeklinkers zijn stemhebbend.

h - k:

De letters h en k kunnen worden verwisseld omdat ze qua vorm op elkaar lijken. Er is sprake van een onvoldoende gedetailleerde visuele waarneming. Daarnaast speelt het schrijfmotorisch aspect een rol. Wanneer een kind slordig schrijft, kunnen h en k te veel op elkaar gaan lijken. Soms weet een kind bij het teruglezen zelf niet meer welke letter hij opgeschreven heeft.

j - g:

De klanken j en g worden in auditief opzicht regelmatig verward.

Beide klanken behoren tot de lage tonen. De plaats van de articulatie van beide klanken is niet zo duidelijk zichtbaar: zij worden meer achter in de keel gearticuleerd.

Korte en lange klanken

Het verwisselen van korte en lange klanken is een vrij frequent voorkomende fout. De oorzaak ligt vaak in het auditieve vlak: het kind hoort onvoldoende het verschil tussen lange en korte klinkers.

Een letter vertegenwoordigt een klank, maar heeft daarnaast een naam in het alfabet. Als kinderen te horen hebben gekregen dat *bos* met een /oo/ wordt geschreven, dan kunnen er gemakkelijk misverstanden ontstaan (*boos* in plaats van *bos*).

Tweetekenklanken

Zoals de naam al zegt worden de tweetekenklanken weergegeven door twee lettertekens. Het onthouden van de juiste volgorde van deze lettertekens kan een probleem zijn. Het kind weet niet goed welke letter het eerst en welke letter het *laatst* komt. Hij moet zodoende raden, met als gevolg dat er regelmatig foute tweetekenklanken geproduceerd worden.

Bij een aantal tweetekenklanken doen zich hiernaast nog bijzondere problemen voor:

ie

Wordt de *ie* omgekeerd, dan ontstaat de *ei* en andersom.

Op niveau 1 is dit nog niet zo'n probleem, omdat we hier geen *ei*-woorden behandelen. Wel speelt het probleem vanaf niveau 4.

Parallelwoorden vormen dan een extra moeilijkheid: *zei* en *zie* komen beide voor.

ui

Het onthouden van de juiste volgorde van de letters binnen de *ui* wordt bemoeilijkt door de aanwezigheid van de *eu*: in de *ui* staat de *u* voorop, in de *eu* komt de *u* het laatst.

eu-uu

Zie de opmerking bij de *ui*. Het kind kan ook problemen met de klank *eu* hebben.

De *eu* ligt in het gehoor dicht bij de klanken *uu*, *e*, *ee*, *ui*.

Kinderen die de neiging hebben om woorden slordig uit te spreken en ze te weinig te beluisteren of kinderen die woorden te vluchtig auditief analyseren, zullen de neiging hebben om bovengenoemde klanken te verwarren.

N.B. Wanneer een kind gehooruitval in de hoge tonen heeft, zal het deze klanken zeker verwisselen.

Bijlage 2

Lijst met ezelsbruggetjes

Algemeen

Kinderen kunnen met een ezelsbruggetje geholpen zijn. Echter, niet alle ezelsbruggetjes zijn even geschikt en te veel ezelsbruggetjes brengen het kind in verwarring of doen een te groot beroep op zijn geheugen.

Belangrijke voorwaarden voor het gebruik van ezelsbruggetjes zijn meestal dat het kind de begrippen links en rechts, boven en onder, vooraan en achteraan kent.

Wij zijn van mening dat het spellingonderwijs goed dient aan te sluiten op de in de school gebruikte leesmethode. Daarom geven we er in het algemeen de voorkeur aan dat bij de methode 'Spelling in de lift PLUS' de ezelsbruggetjes of sleutel- of hulpwoorden uit die leesmethode gebruikt worden.

Een kind kan desondanks behoefte hebben aan andere ezelsbruggetjes of sleutel- of hulpwoorden, bijvoorbeeld als het onthouden met een bepaald steuntje maar niet wil lukken, of wanneer een kind een duidelijke handicap op visueel of auditief gebied heeft. Een keuze uit de onderstaande lijst kan dan raadzaam zijn. Voordat er een beroep gedaan wordt op zo'n ezelsbruggetje is het van belang te achterhalen hoe het komt dat een kind voortdurend fouten blijft maken. Een bekende oorzaak van de verwisseling van lange en korte klanken is bijvoorbeeld dat het kind de klanknaam en de letternaam verwart: de a wordt als (alfabet) -aabenoomd, de b als -bee- enzovoort. Dit leidt tot schrijffouten als gan in plaats van gaan.

Ook kan er sprake zijn van slechthorendheid. Bij hardnekkige fouten kan een audiologisch onderzoek noodzakelijk zijn.

Naast het gebruik van ezelsbruggetjes verdient het altijd aanbeveling om de kinderen goed op de belangrijke kenmerken van de letter te oriënteren.

In bijlage 1 is een overzicht gemaakt van de kenmerken van een aantal letters. Wij hebben een lijst gemaakt van ezelsbruggetjes bij de naar onze mening moeilijkste letters en klanken. Daarbij hebben we rekening gehouden met de moeilijkheidsgraad van de in onze methode gebruikte woorden. De 'buikletter' konden wij bijvoorbeeld maar gedeeltelijk gebruiken, omdat de tweetekenklank ui bij aanbieding van de medeklinker b nog niet beheerst wordt. Een aantal ezelsbruggetjes is afkomstig uit de methode 'Letterstad' van H. Kooreman.

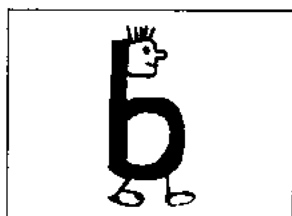
Dus: indien nodig één ezelsbruggetje per letter of klank, bij voorkeur uit de leesmethode en anders uit de hierna volgende lijst.

Uitzondering: indien het kind een adequaat eigen hulpmiddeltje bij een moeilijke letter of klank bedacht heeft, laat u het dit dan gebruiken!

Medeklinkers

b

- Het volgende plaatje kan aangeboden worden:

Hierbij kan verteld worden dat dit de *buikletter* is: het mannetje loopt van links naar rechts en houdt zijn buik vooruit.

U mag het woord buik niet opschrijven omdat de tweetekenklank ui nog niet behandeld is.

- Voor kinderen die al geruime tijd schrijfonderwijs hebben, kan de schrijffletter een steun zijn.

d

- De d kan 'de andere letter' - vergeleken met de b - genoemd worden, op grond van de volgende 'redenering':

'Hoor ik in het woord de b van buik? Zo nee, dan komt het bolletje aan de andere kant.'

Bij deze letter geven wij geen plaatje.

p

- Bij de p wijzen wij met de vinger naar beneden, want de stok van de p wijst ook naar beneden.

Ook hier geven wij geen plaatje, om verwarring met b en d te voorkomen.

m

- Bij de m kan het volgende plaatje aangeboden worden:

We noemen de m de *mondletter*.

Het boogje van je mond is net een m.

Als je mmmond zegt, hoor je de m.

- Als je de m uitspreekt, houd je je lippen op elkaar.

n

- De n noemen we de *neusletter*. Als je nneus zegt, hoor je de n. Als je de letter n uitknipt dan kun je hem op je neus zetten; doe maar net alsof.
- Als je de n uitspreekt dan trek je je *neus* een beetje op.

h

- Bij de letter h kunnen we het volgende plaatje aanbieden: we noemen de h de *hijgstoelletter*.

De h lijkt op een stoeltje. Als je hard gelopen hebt, dan ga je uithijgen op het stoeltje.

k

- Bij de letter k kan de volgende tekening aangeboden worden. De k is de klapstoelletter. Het lijkt of je de letter k in en uit kunt klappen.

j

- De j koppelen we in 'Spelling in de lift PLUS' bij voorkeur aan een - auditief - sleutelwoord, namelijk de j van jaar.

g

- De g koppelen we aan een - auditief - sleutelwoord, namelijk de g van gaap.

Korte klanken (a, e, i, o, u) en lange klanken (aa, ee, oo, uu)

Voor deze klanken bieden wij alleen de woorden aan die in het werkboek vermeld staan, bijvoorbeeld op bladzijde 29 de oo van rook en de o van rok.

Tenzij uw leesmethode bij deze klanken andere woorden aanbiedt, kunt u van deze woorden gebruik maken. Andere hulpmiddelen om het onderscheid tussen korte en lange klanken aan de kinderen duidelijk te maken zijn:

- Het gebruikmaken van symbolen. Bij de oefeningen in de werkboeken is gebruik gemaakt van het symbool

☐ voor korte klanken en van het symbool ☐ voor lange klanken.

Het verdient aanbeveling om deze symbolen een vast kleurtje te geven, bij

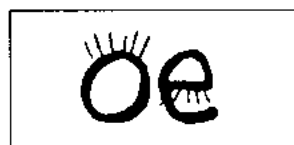
voorbeeld de korte klank ☐ blauw en de lange klank ☐ rood.

- Motorisch kan het onderscheid tussen korte en lange klanken ondersteund worden door hand/armgebaren of door het zetten van een streep onder het uitspreken van de klank.
Bij korte klanken maakt het kind een horizontale korte beweging met één hand.
Bij lange klanken wordt het 'lange karakter' ondersteund door een horizontale lange beweging met beide handen van links naar rechts.

Tweetekenklanken

oe

- Bij de klank oe kunnen we het volgende plaatje aanbieden:

Hierbij hoort het volgende rijmpje:

'De letter oe heeft één oog open en één oog toe.'

ie

- Van de ie kun je een tien maken:

ui

- Eerst vullen we het glas

en dan pakken we het rietje

eu

- Bij de eu kunnen we het volgende plaatje aanbieden:

Een auto met een deuk. Daar komt de politie al: je hoort 'è - u - è - u - è - u!'

ij

- Bij de letter ij kunnen we het volgende plaatje aanbieden:

De ij van ijs.

Bijlage 3

Interferentiefouten van anderstalige kinderen

In het boekje: 'Leren van fouten' (geschreven door drs. J.A. Coenen e.a., en uitgegeven door het KPC te Den Bosch) wordt een analyse gegeven van de meestvoorkomende Nederlandse taalfouten - betrekking hebbend op spelling - die gemaakt worden door Marokkaanse, Turkse, Spaanse en Portugese kinderen. Hieronder zal een samenvatting gegeven worden van interferentiefouten die door deze kinderen gemaakt worden.

Interferentiefouten zijn fouten die veroorzaakt worden doordat anderstaligen een bepaald verschijnsel of een bepaalde klank in het Nederlands nog niet beheersen en dan terugvallen op structuren of klanken zoals die voorkomen in de moedertaal.

Op *spellingniveau 1* (mkm) kunnen de volgende interferentiefouten verwacht worden:

MAROKKAANS - NEDERLANDS

Klanksysteem:

- het onderscheid p - b bestaat niet
- het onderscheid v - f bestaat niet
- de Marokkaanse w wordt 'gerond' uitgesproken (bijvoorbeeld zoals de Engelse of Surinaamse w)
- het Marokkaans kent alleen de aa-, ie- en oe-klank en de e-, ay- en aw-klank.

Uitspraak:

De Nederlandse klinkers zullen meer problemen voor een Marokkaans sprekend kind opleveren dan de medeklinkers. Hoe worden de Nederlandse klanken nu uitgesproken? Voor wat niveau 1 betreft geven we de volgende voorbeelden.

Medeklinkers

- verwisseling van b met p en omgekeerd;
- verwisseling van v met f en omgekeerd; dit onderscheid wordt niet gemaakt in het Marokkaans
- s wordt uitgesproken als sj
- g → k Deze verwisselingen worden waarschijnlijk veroorzaakt doordat
k → g beide keelklanken zijn.

Lange en korte klanken

Deze klanken kunnen alle op twee of drie verschillende manieren door Marokkaanse kinderen uitgesproken worden.

Voorbeelden:

het woord bak wordt uitgesproken als bek, bok, baak.

Het woord boot wordt uitgesproken als bot, boet.

Tweetekenklanken

Alleen de oe schijnt weinig problemen op te leveren.

De ie, ui, eu en ij leveren twee tot vier verschillende uitspraakmogelijkheden op, bijvoorbeeld bij ui: eu, oe, u of au.

TURKS - NEDERLANDS

Klanksysteem:

- in het Turks komen de volgende klanken niet voor:
ee, i, u, eu, aa (maar wel een klank die ligt tussen aa en a) en oo (maar wel een klank die ligt tussen oo en o);
- in het Turks komen wél voor:
ie en ei
e
uu
ö : deze lijkt op ee - eu, maar is meer open, zoals de Duitse ö
w : deze wordt gespeld als v
f

N.B. De Nederlandse spelling van de klanken eu, oe en ui door middel van twee symbolen kan aanleiding geven tot het opvatten van deze klanken als twee klanken. Voor een Turks kind is eu uit te spreken als e - oe of e - w. Deze uitspraak van eu kan snel lijken op ui.

Uitspraak:

Hoe worden de Nederlandse klanken door Turkse kinderen uitgesproken?

We geven hieronder de volgende voorbeelden.

Medeklinkers

v wordt w en omgekeerd.

Lange en korte klanken

aa wordt a en omgekeerd
ee wordt ei of ie en omgekeerd
oo wordt o
i wordt e of ie en omgekeerd
u wordt uu

Tweetekenklanken

eu wordt - via ew - ui
ui wordt ew

SPAANS/PORTUGEES - NEDERLANDS

Klanksysteem:

Wat betreft de medeklinkers:

- het Spaans (Chileens) en Portugees kennen geen h en w;
- het Spaans (Chileens) kent geen onderscheid tussen b en v;
- het Spaans (Chileens) kent alleen een 'tong' r. In sommige dialecten van het Portugees komt een 'brouw' r voor;
- als een woord eindigt op een medeklinker valt deze in sommige streken van Spanje, en met name in Chili, vaak weg. In het Spaans wordt 'roos' dan uitgesproken als roo.

Wat betreft de klinkers:

Het Spaans en Portugees kennen alleen de klinkers aa, ee, oo, ie en oe. De klinkers zijn echter korter dan de Nederlandse klinkers.

Soms worden oo, aa en ee heel 'kort' uitgesproken en ze neigen dan naar o, a en e.

Uitspraak:

Hoe worden de Nederlandse klanken door Spaans/Portugese kinderen uitgesproken?

Medeklinkers

- de h wordt of niet uitgesproken of als een g uitgesproken.
Voorbeeld: hoek → oek
- de w wordt als b of p uitgesproken of als oe.
Voorbeeld: wij → bij
- de b en de v worden verwisseld; de b kan ook een w worden.
Voorbeeld: biet → wiet

Lange en korte klanken

uu wordt uitgesproken als oe
a wordt uitgesproken als aa en omgekeerd
o wordt uitgesproken als oo en omgekeerd
e wordt uitgesproken als i
i wordt uitgesproken als ie
u wordt uitgesproken als oe

Tweetekenklanken

eu en ui komen niet voor;
de eu wordt uitgesproken als eew;
ook bij ij zijn er uitspraakproblemen.